

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

№ 45 (2269) Год XLIV

Беласток 7 лістапада 1999 г.

Цана 1,20 зл.

Гайнаўскія справы

— Закон аб ахове прыроды ад 1991 года ўжо ўстарэў і не адпавядае Канстытуцыі. Нельга пашыраць парк, аба-праючыся на гэты закон, — заявіў у час Х сесіі Гарадской рады, якая адбылася 20 кастрычніка г.г., бурмістр Гайнаўкі Анатоль Ахрыщук, інфармуючы адна-часна пра сустречу войтаў і бурмістраў Гайнаўшчыны з міністрам аховы ася-роддя Янам Шышкам.

Бурмістр Гайнаўкі інфармаваў чар-говы раз, што няма згоды мясцовага грамадства на пашырэнне парку, а мі-ністр аховы асяроддзя абяцаў не пры-маць рашэнняў без згоды самаўрадаў.

Радныя і госці даведаліся, што ў Гай-наўцы або Бельску-Падляшкім запла-нуцца размяшчэнне аператуўнай гру-пты для нагляду за пагранічнымі заста-вамі, ад Ялоўкі па Мельнік. Для гэтай мэты гарадскія ўлады выдзелі ўжо на-ват будынак.

Х сесія вылучалася многімі тайнымі галасаваннямі, у час якіх выбіраліся лаўнікі ў Акруговы суд у Беластоку, Ра-ённы суд у Бельску-Падляшкім і члены калегіі па справах правапарушэнняў. У час пасяджэння разглядалася інфар-мацыя аб новай стратэгіі ацяплення го-рада. Прадбачваецца спалучыць Прад-прыемства цеплавой энергетыкі з част-кай Аддзела рамонтаў і паслуг суполкі „Фурнэль”, якой кацельня ўжо і цяпер абавгравае частку горада. Пасля ства-рэння самаўрадам аддзельнай суполкі будзе магчымасць падключыць чарго-вия кварталы горада, ліквідуючы за-бруджванне паветра малымі вугальнymi кацельнямі, ды атрымаць сродкі на мадэрнізацыю вялікай кацельні.

З інфармацыі Дзяржаўнага санітар-нага інспектара Ірэны Аўгустыняк можна было даведацца, што вуліцы ў горадзе сталі чысцейшымі, вада — больш якаснай і палепшыліся санітар-ныя ўмовы ў школах. Цяжка захаваць аднак належную чысціню на рынку спа-дарства Ажахоўскіх у цэнтры горада, дзе прадаюцца харчпрадукты. Нягле-дзячы на тое, што ў горадзе штораз чысцей, у час сесіі быў прад'яўлены праект стварэння аддзела ўтрымання гарадскіх дарог, які паўстаў бы пры Прадпрыемстве жыллёвой гаспадаркі. Прадугледжваецца купіць аддзелу ма-шыны і прылады для механічнага пры-бірання вуліц і паркаў. Зараз здараецца і так, што некаторыя вуліцы прыбі-раюць прадпрыемствы з Бельска-Пад-ляшкага.

Даволі дэталёвай была інфармацыя пра выдаткованне сродкаў з фонду суп-рацьдзеяння аллагалізму. Праз пасрэд-ніцтва школ і прыходаў сродкі прызна-чаліся, між іншым, на адпачынак і су-стречы дзяцей, у якіх складаныя сямей-ныя abstavіны.

Аляксей МАРОЗ

Адна з загубленых між Саколкай і Крынкамі вёсак — Гаркавічы.

Усё, што гарыць

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

У вёску Слоя, што ў Шудзялаўскай гміне, брукаваная дарога вядзе праз лес ад шашы Саколка — Крынкі. Брук той выглядае так, быццам вось-вось зелен і выскачыць на волю з-пад камянёў і за-явіць сваё права на прыстойнае жыццё пад сонцам. За лесам, з правага боку першымі падарожніка вітаюць пашы. У шчыльна пагароджаных жардзінамі кашарах адпівецца апошнім восеньскім намаганнем трава, толькі ў адной загарадзі некалькі кароў. На адным з першых панадворкаў бачу гаспадароў, спыняюся каля форткі. Прадстаўляюся, заводзім размову. Не чытаюць тут „Ніву”, толькі слухаюць радыё- і тэлеперадачы: беларускія, украінскія і царкоўныя. Калясь адсюль пісаў у „Ні-ву” Уладзімір Хомік, але памёр ён два гады таму. Пытаю пра пустыя пашы, але мае суразмоўцы адказваюць, што на іх няма дабытку, бо перагналі яго на выпас, што з другога боку вёскі. Мае суразмоўцы маюць крыху даходу з малака, добра, што малочны завод у Саколцы яшчэ прымае, але як калісіх іх-няе малако ішло ў першы клас, дык ця-пер толькі ў трэці. Мае субяседнікі паведамляюць мне, што два гады таму купілі трактар. Здзіўляе гэта мяне, бо ця-пер жа прадукцыя малака апынулася на мяжы акупаемасці, а сельскагаспадар-чая тэхніка дарагая.

— А мы ўзялі крэдыт у банку ў Шудзялаве, — глумачаць мне.
— То вы цяпер плаціце раты?
— А мы ўжо расплациліся.
— Так хутка? — зноў здзіўляюся я.
— Бо бралі мы толькі 60 мільёнаў „Владимира” купілі, старога. І ўзялі наступны крэдыт, на капалку, таксама старую...

Вось так у загубленай між Саколкай

і Крынкамі вёсцы гаспадары рыхтуюцца ўступаць у Еўрапейскі Саюз. Добра, што ў гаспадыні жыве 84-гадовая маці, бо дзякуючы яе пенсіі можна было так „разжыцца”.

Побач нас спыняеца чалавек на, таксама, „Владимиры”. Пытае пра сус-седзяў, якіх няма дома:

— Можа дзе дэнатурат п'юць?
— Не, яны гэтым не займаюцца.

Трактарыст ад'язджае, а я пытаю гаспадароў пра сямейныя справы. У іх шасцёра дзяцей, чатыры дачкі вучыліся ў Беластоку і там павыходзілі замуж. Адно дзіця яшчэ вучыща ў школе ў Ба-біках; дзяцей давозіць туды школьні аўтобус. А адзін сын дома, яму дваццаць гадоў. Пасля пачатковай школы пайшоў у сельскагаспадарчую школу ў Саколку, і там правучыўся ўсяго тры дні. Напалі на яго, загадаць аддаць гро-ши, нейкі ўдарыў кастэтам у карак. Сын больш не хацеў слухаць пра наву-ку ў Саколцы. Казаў нам: у вас няма грошай, каб аддаваць іх бандытам. А баяліся іх нават настаўнікі і хадзілі яны па школе, бо сярод іх былі і гарад-скія, якіх раней з тae школы павыкіда-лі. Гаварылі мы сыну, каб мо ў Беласток ішоў вучыща, але ён ужо нікуды не хацеў.

Іду да солтыса. Солтысам у Слою жанчына. Сама з Мазураў, але прыехала ў Слою за мужам, які паехаў бы ў ПГР, там ажаніўся і рашыў вярнуцца ў родную вёску. Солтыс сама ў хаце, скрабе бульбу на бульбянную кішку. Пытаю, чым гаспадараць вяскоўцы і даведаюся, што тут няма спецыялізаваных гаспадараў, а ўсе тримаюць усяго патроху. У вёсцы будзе іх каля пятнаццаці, усе — самаакупныя. Сеюць авес, жы-та, ячмень — на пашу і на продаж. Кам-

Заява ТБМ

Апублікаваны ў друку праект Дага-вору аб стварэнні Саюзнай дзяржавы дэмантруе зняважлівія адносіны аў-тараў гэтага документа да мовы карэн-най нацыі Беларусі. Як абраца ўспры-маеца намі той факт, што ў артыкуле 11 пропанаванага праекта рабочай мовай усіх органаў саюзнай дзяржавы называецца толькі руская.

[абурэнне 2]

Выстаўка ў ратушы

Выстаўка, якая адкрылася ў бела-стоцкай ратушы, прадвяшчае, што можна будзе ўбачыць у польскай эды-цыі штомесячніка „National Geogra-phyic”. Беласток гэта восьмы з чатыр-наццаці гарадоў, дзе запланавана яе паказаць. На выстаўцы паказана каля ста здымкаў, выбранных з трохсот, прадстаўленых амерыканцамі ў аль-боме „Вачыма фатографа”.

[фотаэкспозіцыя 3]

Чыстая вада для Шчытоў

Правядзенне ў Шчыты водаправо-да з чыстага арлянскага водазabora планавалася ўжо некалькі гадоў, ад-нак ажыццяўвіць праект не ўдалося. За гэты час санэпідэмстанцыя штрафа-вала войта, вядома, за кошт падат-каплацельшчыкаў, а 213 жыхароў Шчытоў-Навадвораў і Шчытоў-Дзен-цялова вымушаных было карыстац-ца няякаснай вадой, якой пайлі свіней на ферме.

[інвестыцыя 3]

Народны сход у Беластоку

Выбары адбыліся 22 кастрычніка. Напярэдадні і ў дзень галасавання праходзілі вялікія мітынгі і дэманстра-цыі, падчас якіх „люд патрабаваў” да-лучыць Захаднюю Беларусь да БССР і ўстановіць на яе тэрыторыі сацыялі-стичны лад, замацаваць уладу рабо-чых і сялян.

[гісторыя 4]

Міласэрная дзейнасць

Дому „Самарані” дапамагаюць жы-хары Гайнаўкі і наваколля. Моладзь з белліцэя памагала прыбіраць, мыць і апранаць старэйшых асоб. Найбольш рупліва старэйшымі людзімі займала-ся Агнешка Ярашук. Вучні з Ліцэя хат-нія гаспадаркі працевалі на кухні. Лю-дзі прывозяць фрукты, гародніку, яйкі, мяса, але найчасцей хочуць застасца апанімнымі. Сёлета Дому міласэрнас-ці фінансавую падтрымку аказалі толькі самаўрады горада Гайнаўкі (12 тыс. зл.) і Орлі (2 тыс. зл.).

[добрачыннасць 9]

[працяг 10]

Беларусь — беларусы

Хлусня на экспарт

26-27 кастрычніка славуты хлус Гебельс напоўна не раз пераварочваўся ў труне ад зайдрасці. Гітлераўску пра- пагандысту напоўна нават не сілася, што можна так уздзейнічаць на слухачоў, як гэта рабіў Аляксандр Лукашэнка падчас сваіх выступаў у расійскай Дзяржаўнай Думе і ў інтэрв’ю маскоўскім журналістам. Ён паехаў у Москву з нагоды сустрэчы кіраўнікоў краін, што ўваходзяць у магутны саюз. Акрамя Беларусі ў яго аб’яднаўся Расія, Казахстан, Кіргістан і Таджыкістан. Але гэта падзея засталася ў цяні інтэгратарскіх і выкryвальніцкіх прамоў Лукашэнкі па тэлебачанні і ў расійскім парламенце.

Пасля сустрэчы з Ельцыным 26 красавіка, ён даў інтэрв’ю кіраўніку галоўнага дзяржаўнага расійскага тэлеканала РТР. Лукашэнка запэўніў расійцаў, што іх прэзідэнт поўнасцю здаровы, хоча аб’яднаць Беларусь і Расію, але яму перашкаджаюць. У дадатак Ельцын быўцам бы паабязаў паехаць на бліжэйшы саміт АБСЕ ў Стамбул і падняць там пытанне пра недапушчальнасць умешвання єўрапейскіх краін і ЗША ва ўнутраныя спрэвы Беларусі пад выглядам абароны правоў чалавека.

Тут жа было зроблена сенсацыйнае паведамленне. Па словах Лукашэнкі, яму дакладна вядома, што амерыканцы прымусілі прэзідэнта Украіны Леаніда Кучму сустрэцца з Сямёном Шарэцкім, паабязаўшы за гэта гроши на выбарчую кампанію. Даставалося ЗША і падчас выступу на папулярным тэлеканале НТВ. Аказваецца, гэта Амерыка вінавата ва ўсіх сусветных і беларускіх проблемах. На пытанне журналісткі наконт яго легітымнасці як прэзідэнта, Лукашэнка адказаў, што той хто будзе падпісаць з ім саюзную дамову, у яго легітымнасці не сумніваецца. Ён у сваю чаргу ўпэўнены, калі б выбары прайшлі зараз, яго зноў падтрымаў бы ўесь народ. Але вызначыць выбары „датэрмінова” (па канстытуцыі 1996 года) немагчыма. Гэта можа быць толькі тады, калі ён сам адмовіцца ад улады. Лукашэнка лічыць, што так зрабіць нельга, бо „когда я завтра отрекусь от власти, где гарантия, что послезавтра там не будет захвачена власть вот этими оголтелыми людьми, которые финансируются криминальными структурами и поддерживаются спецслужбами США”. Пад „оголтелыми” ён уяўляе апазыцыйнераў, якія арганізавалі Марш свабоды 17 кастрычніка. Паводле Лукашэнкі, яны бандыты, з якімі дамаўляцца ён не будзе. Для прапанаванага АБСЕ дыялога падыходзіць іншая „апазіцыя”: камуністы, лібералы-дэмакраты (жырыноўцы), Беларускі саюз моладзі (былы кам-

самол), Беларускі потрыотыческі саюз молодёжи (арганізацыя створаная Лукашэнкам і цалкам яго падтрымліваючая), Саюз афіцэраў (арганізацыя савецкіх адстаўнікоў), філіял расійскай партыі „Яблыка” ў Беларусі.

Аляксандру Лукашэнку не зусім даспособы праект саюзной дамовы (Беларусь захоўвае, хоць кволю, але незалежнасць і няма пасады агульнага прэзідэнта — аўт.), аднак, гледзячы на супраціў часткі расійскіх палітыкаў, беларускай „нацыоналистыческай эліты” і ціску Захаду, ён згодны і на гэта, каб пасля зрабіць больш радыкальнае аб’яднанне. Не турбую яго і тое, што некаторыя пункты праекта дамовы аб саюзе не адпавядаюць канстытуцыі. Можна зняць гэтыя пункты або змяніць канстытуцыю. Напрыканцы інтэрв’ю Лукашэнка запэўніў, што беларускія хлопцы пасля аб’яднання не будуть ваяваць у „гарачых” расійскіх кропках: „наши ребята по нашей конституции, если мы её не изменим, не могут служить в иных точках, кроме Беларуси”.

Галоўнай падзеяй візіту Аляксандра Лукашэнкі ў Маскве безумоўна стала яго паўтарыгадзінная прамова ў Дзяржаўнай Думе. Па словам аднаго расійскага дэпутата, выступаўца вельмі нагадваў яму Фідэля Кастро. Слухаць госця з Мінска адмовілася толькі фракцыя партыі „Яблыка”, але не таму, што яе членам не хочацца павялічыць тэрыторию Расіі за кошт Беларусі, а таму, што яны лічаць Лукашэнку нелегітімным прэзідэнтам і падпісаная з ім дамова не будзе прызнана сусветнай грамадскасцю. Аднак адсутніць „яблычнікаў” не засмуціла Лукашэнку. Пераважная большасць „думцаў” сустрэла яго стоячы, як нацыянальнага героя.

Прамоўца адрозу пачаў пераконваць сваіх слухачоў у неабходнасці найхутчайшага падпісання саюзной дамовы. Ён выказаў непакой з нагоды таго, што зацягваеца час і людзі перастаюць верыць у сэнс аб’яднання, памірае старыша пакаленне, якое з’яўляеца адданым прыхільнікам адраджэння СССР. На думку Лукашэнкі, у Беларусі не трэба праводзіць рэферэндум па стварэнні адзінай з Расіяй дзяржавы, бо такі рэферэндум ужо быў і дзве трацыі беларусаў выказаліся за саюз. Па словам прамоўцы, аб’яднацца трэба, каб супрацьстаяць ворагам, якія акружылі Беларусь і Расію. Ён пашкадаваў, што „мы не видим тех огромных легіонов станций слежения и разведки; мы не видим, что пичкается (?) только что вступившая в НАТО Польша и другие государства, прибираются к рукам Прибалтика; что сегодня Украина, фактически руководство, скажем так, Украины оторвано от нас и прово-

дит неизвестно какую политику”. Вялікая частка прамовы была адведзена на ўхваленне самога сябе, на доказ адданасці Расіі. Лукашэнка сказаў, што да яго прыходу да ўлады „эліта во главе с Шушкевичем полностью развернула Беларусь на Запад, что уродливо перекошенная политика господина Шушкевича привела к тому, что в 93-94 годах сотни русских убегали из Беларуси”. Зараз рускім у Беларусі жывецца лепш чым у Расіі.

Расказаў выступаўца і сваю версію падзеі 17 кастрычніка ў Мінску. Па ёй сцэнарый падзеі пісаўся ў ЗША, а дакладней у ЦРУ. Адтуль жа прыслалі сотні тысяч долараў для арганізацыі дэмантранты. Дэмантранты, якіх Лукашэнка налічыў усяго тысяччу чалавек, ірваліся да яго рэздэнцыі. Камяні, з дапамогай якіх павінны быті быць прабіты міліцэйскія шыхты, спецыяльна прывозіліся. Але Лукашэнка разумеў, што яго хочуць зноў аўбінаваціць у парушэнні правоў чалавека і загадаў міліцыі пацярпеці і ні ў якім выпадку не кранаць нападаўшых дэмантрантаў. Згодна версіі прамоўцы, не быў збіты ніводзін чалавек. Апазіцыя, якая была названа „нацыоналистыческай” і „фашистуючай”, ставіла мэту давесці АБСЕ, што на саміт у Стамбул павінен ехаць не Лукашэнка, а Шарэцкі, як кіраўнік эміграцыйнага ўрада. Аказваецца, такі ўрад ужо створаны за мяжой. „В эмиграции шушкевичи, пазынкя, шарэцкіе... один в Литве, другой в США, трети сам не знаю где”, — аўтарытэтна заяўві Лукашэнка.

Звярнуўся ён і да расійскіх проблем. Заклікаў не кланіцца „жулікам” з Міжнароднага валютнага фонду, а фінансавыя праblems вырашыць прадаўшы некалькі ракетных комплексаў. Быў азначаны і канкрэтны адрас пакупнікоў — краіны Блізкага Усходу. Выступ вельмі спадабаўся слухачам. Аляксандра Лукашэнку праводзілі — як і сустракалі — стоячы.

Зміцер КІСЕЛЬ

Ад аўтара: Слухаючы Лукашэнку я адчуваў нейкую няўмасць. Не хацелася верыць, што чалавек можа так пераканаўча хлусіць перад усім светам. Не магу нічога сказаць пра амерыканскія гроши Кучму. Але дакладна ведаю, што не было ў Беларусі рэферэндуму аб зліці з Расіяй, а толькі пра эканамічную інтэграцыю. Спадар Шушкевіч 27 кастрычніка быў у сваёй кватэры ў Мінску. Як сведка падзеі 17 кастрычніка я на свае вочы бачыў, як амапаўцы напалі на людзей, калі яны пачалі разыходзіцца. Пасля чаго і распачалася бойка. Камяні прывезла не ЦРУ, а мінскія камунальныя службы. Дакладней: не камяні, а ходніковую плітку, якою планавалася ўкладаваць парк на беразе Свіслачы. Міліцыя, напаўшы на людзей, сама спіхнула іх з моста да штабляў з пліткай. Сам бачыў, як збіваліся безбаронныя людзі. Да тых, хто біўся служкі рэжыму падысці баяліся. Затрыманых (щудам удалося пазбегчы такога ж лёсу) катаўвалі ў пастарунках. Пра гэта паведамлялі некаторыя з іх на прэс-канферэнцыі, наладжанай пра- барабончымі арганізацыямі Мінска. Збівалі старых і малых, мужчын і жанчын. Некаторыя нават не прымалі ўдзелу ні ў мітынгу, ні ў шэсці.

Студэнці бунт

Калі актыўісты афіцыйнага прафса- юза студэнтаў Гродзенскага дзяржаў- нога ўніверсітэта рыхталіся да чар- говой справаздачна-выбарчай канфе- рэнцыі, яны і не падзіравалі чым гэта ўсё скончыцца.

На канферэнцыю ў абавязковым па- радку былі запрошаны прадстаўнікі ўсіх факультэтаў і курсаў ўніверсітэта. Пасля таго, як старшыня прафсаюза зачытаў свой справаздачны даклад, усталі сябры незалежнага студэнцкага прафсаюза і давялі да прысутных пра-blemы, якія на самай спрэве хвалююць студэнтаў. А менавіта: у некаторых ўні- версітэцкіх карпусах непрымальнія бытавыя ўмовы, нават не працуюць прыбіральні; у інтэрнатах немагчыма памыцца. Асабліва студэнтаў абурыла ўвядзенне ва ўніверсітэце з 1 кастрычніка прапускнага рэжыму. Зараз ніхто не можа ўвайсці ў навучальную ўстано- ву без студэнцкага білета або без адпаведнага пропуску. Моладзь успрыняла гэта як паліцыйскі нагляд за сабой, што нагадвае ваеннае становішча.

Выступаўцы гаварылі па-белару- ску. Скончыўшы, сказаў: „А зараз для тых, хто не разумее нармальнай мовы”. І паўтарылі ўсё па-руску. Затым устаў адзін студэнт і дэмантранты ўніверсітэта пасведчанне афіцыйнага пра- фсаюза. За ім тое ж зрабілі яшчэ 20 чалавек і пакінулі канферэнцыю. Актыўісты афіцыйнага прафкама, большасць з якіх з’яўляеца членамі „лукамола” (БПСМ) і прызываюцца без размоў выконваць загады начальства, былі ў шоку.

Як паведаміў карэспандэнту „Нівы” студэнт гістарычнага факультэта, дэ- кан Іван Крэнь пачаў выклікаць да сябе „непакорных” студэнтаў і папярэджа- ваць, што яны могуць мець цяжкісці падчас будучай сесіі. (зк)

„Васілёнкам” — 35

Час ляціць хутка, і не агледзеліся мы, як бельскія „Васілёнкі” святкуюць свой ужо трыццаць пяты юбілей. На працягу многіх гадоў хорам кіраваў Сяргей Лукашук. Адны прыходзілі, іншыя адъ- ходзілі, выдзеліліся з хору „Маланка”, а „Васілёнкі” існавалі.

Сёння ў калектыве спявае 17 чалавек, ёсць яшчэ два акардэністы і кантрабасіст. Ужо 5 гадоў хорам кіруе Уладзімір Сахарчук, выпускнік Беларускага ўніверсітэта культуры, які закончыў ад- дзяленне дырыжавання народнымі хорамі.

Калектыв пастаянна бярэ ўдзел у Фестывалях беларускай песні, у Свяце беларускай культуры і іншых мерапрыем- ствах на Беласточчыне. Апрача таго, бывае на Беларусі (быў у Мядзелі, вы- ступаў у Віцебску — на Славянскім ба- зары), год таму былі ў Дабрадзені, што ў Апольскім ваяводстве. Сёлета мелі выступаць у Жашоўскім ваяводстве, але аказаўлася, што занадта вялікі хор, і вы- ступіць яны не змаглі.

Цяпер хор рыхтуеца да ўрачыстага канцэрта. Рэпетыцыі адбываюцца два разы ў тыдзені. Адзін раз спяваюць, га- ворыць Уладзімір Сахарчук, а другі раз — харэаграфія, якую вядзе Марыя Ге- расімюк з Ваяводскага асяродка аніма- цый культуры ў Беластоку.

Самадзейныя артысты хвалююцца перад юбілейнай урачыстасцю, якую ад- будзеца ў суботу, 13 лістапада а 17-ай гадз. у Бельскім доме культуры.

Ада ЧАЧУГА

Заява Сакратарыята Рэспубліканскага грамадскага аб’яднання Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны

юзай дзяржавы не парупіліся нават надрукаваць праект на беларускай мове — дзяржаўнай мове Рэспублікі Беларусь.

Цынічнае ігнараванне мовы першага друка ўсходніх славянаў Францішка Скарыны сведчыць аб тым, што беларусам у плануемай дзяржаве адво- дзіцца незайдроснае месца.

Мы не хочам паўтарыць лёс шматлі- кіх нарадаў Расійскай імперыі, якія

ў выніку дэнацыяналізацыі стацілі сваю мову, культуру, сваю адметнасць. Мы не жадаем паміраць.

Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны катэгорычна вы- ступае супраць стварэння дзяржавы, якое насе пагрозу сувэрэнітэту і неза- лежнасці Рэспублікі Беларусь і непаз- бежна прывядзе да заняпаду і знікнен- ня нашай роднай старажытнай мовы.

Мінск, 21 кастрычніка 1999 г.

Сакратарыят Рэспубліканскага грамадскага аб’яднання Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны

Выстаўка ў ратушы

Гучнае адкрыццё 19 кастрычніка гэлага года Вялікай выстаўкі фатаграфіі National Geographic у беластоцкай ратушы было звязана з выхадам у свет 27 верасня гэтага года першага нумара польскай эдыцыі амерыканскага часопіса „National Geographic”. Таварыства National Geographic было створана ў Вашынгтоне 13 студзеня 1888 года. Яго мэтай было распаўсюджанне геаграфічных ведаў, а таксама дапамога ў навуковых адкрыццях і доследах. Сёння таварыства налічвае каля 10 мільёнаў членуў.

Гэта таварыства называюць часта акном на свет. Яно набліжае чытачам нязнаныя закуткі свету і дазвале пазнаёміцца са звычаемі людзей, якія пражываюць у найбольш аддаленых мясцінах зямнога шара. А ўсё гэта дзеесца дзякуючы кніжным выданням, а таксама дакументальным фільмам National Geographic, якія мы можам глядзець у тэлевізары, ды альбомы, касеты, геаграфічныя карты, гульні.

Часопіс „National Geographic” — нязыклае выданне. Першы нумар гэтага часопіса, „ў жоўтых рамках” выйшаў у Вашынгтоне ў кастрычніку 1888 года, якраз 111 гадоў таму. У даны момант выходзіць 9 эдыцыя гэтага часопіса (на англійскай, іспанскай, італьянскай, грэчаскай, яўрэйскай і польскай мовах).

Кожны, хто падпішацца на штомесячнік „National Geographic” (цана 5 злотых, гадавая падпіска — 60 злотых,

тых), стане паўнапраўным членам таварыства. Сродкі, атрыманыя дзякуючы падпісчыкам, таварыства выкарыстае на фінансаванне чарговых навуковых доследаў і адкрыццяў. Такім чынам, кожны з падпісчыкаў будзе спрыяць развіццю геаграфічных науک. А трэба ведаць, што без фінансавай дапамогі таварыства National Geographic не было б многіх адкрыццяў, такіх як знаходка ў Мексіцы святога горада інкаў у 1911 г., як палёты ў 20-х гадах нашага стагоддзя над Паўночным і Паўднёвым полюсамі, як доследы марскіх глыбінь, як знаходка затопленага карабля „Titanic”, і нават экіпаж касмічнага карабля „Apollo II” у 1969 годзе ўзяў з сабой на Месяц сцяг National Geographic.

Выстаўка, якая адкрылася ў беластоцкай ратушы, прадвяшчае, што можна будзе ўбачыць у часопісе. Беласток гэта восьмы з чатырохнадцаті гарандоў, дзе запланавана яе паказаць. На выстаўцы паказана каля ста здымкаў, выбранных з трохсот, прадстаўленых амерыканцамі ў альбоме „Вачыма фотографаў”.

Сіла фатаграфіі National Geographic у тым, што фатографы дабіраюцца да недаступных месц (напрыклад, дно акіяна). Варункі іх працы цяжкія. Спякота, аблепленыя насякомымі твары.

Прысутны на выстаўцы галоўны рэдактар польскай эдыцыі штомесячніка „National Geographic” Дарыуш Рачко

рассказваў пра польскія аспекты ў часопісе. Ёсьць аддзел археалогіі Польшчы, рубрыка „Сцежкі натуры” (польская прырода) і „Падарожкі ў часе” (па гісторыі, першы артыкул „Польшча пад заборамі” паявіўся ў 1915 годзе).

У польскай эдыцыі могуць дадавацца свае артыкулы, але ўсё гэта мусіць быць узгоднена з Вашынгтонам, на польскія матэрыялы павінна быць акцептавана амерыканцамі.

Вялікую выстаўку фатаграфій National Geographic агледзела ў Варшаве больш 70 000 чалавек. Такога поспеху не мела яна ні ў ЗША, ні ў Японіі.

У беластоцкай ратушы здымкі презентуюцца дасканала, што падкрэслівалі нават арганізаторы. Але і было на што паглядзець. Вось індзейцы мча-

ца з гары на конях у клубах пылу; а тут дзіця з лагера для ўцекачоў, у вачах страху, адчуваюне пагрозы, роспач; вось горы, дно акіяна і лес нью-йоркскіх небаскробаў; мядзведзь гуляе з дзецьмі; цяплю і пясок, холад і снег, вярблюды і дэльфіны, птушкі і сланы, дзіўныя звяры і дзіўныя расліны: львы на патрэснай зямлі: Вацлаў Гавел задумаўся пад цяжарами абавязкаў і прафесар Рэліга, які чакае пасля аперации, ці будзе жыць паціент, у той час, калі яго асістэнт спіць.

Даход з сімвалічнай аплаты за ўваход на выстаўку будзе прызначаны на падпіску часопіса „National Geographic” у бібліятэці сярэдніх школ Беласточчыны.

Ада Чачуга
Фота Яна МАЛЬЦА

Вакол Нараўкі

Расказаць пра навіны з Нараўчанскаі гміны звярнуўся я да яе войта Мікалая ПАВІЛЬЧА.

Нядайна на дарозе з Забрадоў у Семяноўку было пакладзена палатно з асфальтнай эмульсіі паводле скандынаўскай тэхналогіі. Такое ж палатно пакладзена і ў Альхоўцы. У Старым Ляўкове запушчана для тэхналагічнай праверкі ачышчальня сцёк, а экалагічныя вынікі будуть вядомыя ў канцы лістапада. Да ачышчальні ўсё яшчэ падключана чарговыя карыстальнікі, якія напачатку скептычна ставіліся да новаўядзення. На сённяшнім этапе будуть падключаны карыстальнікі са Старога Ляўкова і прылягаючых новаляўкоўскіх дамоў. У далейшым да ляўкоўскай ачышчальні працягнется каналізацыю з Новага Ляўкова, Падляўкоў і Ахрымоў, а яшчэ ў далейшай перспектыве і з Лешкуй. Тэрмін гэтых інвестыцый будзе залежны ад наяўнасці грашовых сродкаў.

Ужо гміна аўгуста таргі на будову чарговай ачышчальні, за Новаю Лукою, якая павінна ахапіць узбярэжжа Семяноўскага вадасховішча. Пакуль на берагах возера ўзнікаюць толькі дачныя домікі, а пад будаўніцтва вялікіх адпачынковых аб'ектаў мае аздадзены толькі дзве лакалізацыі; мо абстаноўка памяняеца, калі пачнем праводзіць там каналізацыю.

У гэтым годзе пракладзены водаправод у Крыніцу; вёску падключылі да водаправода ў Падбаравісках, што ў Нарваўскай гміне. Сёння падключаем Бярначыну да водаправода з Падляўкоў, а пасля, яшчэ ў гэтым годзе, правядзэм ваду ў Сушчы Барок. Пакуль што не намерваемся класічны водаправод у аддаленых мясцовасці, напр. у Новіны, і на хутары.

Закладаюцца цяпер тэлефоны ў Альхоўцы і Гушчэвіне і ёсць ужо дазвол на закладку ў Масеве. Яшчэ ў гэтым годзе галоўная абаненцкая лінія пралягуць у Луку і Слабодку.

Змадэрнізаваны чатыры кацельні: ва Управе гміны і Асяродку здароўя ў Нараўцы і ў школах у Семяноўцы і Старым Ляўкове.

У гміне працуе гімназія ў Нараўцы і тры пачатковыя школы. Усе вучні з нашай гміны вучацца ў нашых школах, а ў Нараўку давозім яшчэ 24 вучні з Бандароў.

Адной з важнейшых праблем, якая здаймае нашу ўвагу з'яўляецца пашырэнне Белавежскага нацыянальнага парку. Усе нашы самаўрады выказываюцца суправа чуткага пашырэння яго. Баймося за паліва, працу, а і лясны падатак будзе на 2/3 меншы. Папярэдні міністр аховы асяроддзя разумеў нашы рацыі, а якія канцэпцыі новага міністра — яшчэ не вядомы. Спецыялістамі з галіны развіцця сельскай гаспадаркі ў ахоўных умовах праводзяцца эксперытызы, якія паслядоўнасці будзе мець пашырэнне нацыянальнага парку, і ці яно мэтазгоднае.

Адным з нашых шансаў мог бы, здаецца, стаць турызм. Вось нядайна з дапамогай Дацкага арніталагічнага таварыства была адкрыта турыстычная арніталагічная траса з Масевы ў Семяноўку, на якой каля Сяменякоўшчыны стаіць назіральная вышка. Вядзем прамоцыю гміны: прысутнічаем у Інтэрнешце, прымалі ўдзел у тэлетурніры гмін, у рамках стараства пасылаем свае праспекты на турыстычныя таргі. І хача маем прывабную тэрыторию і да загаспадарання на ёй быўшыя прадукцыйныя і школьныя памяшчэнні, ніхто гэтымі магчымасцямі дагэтуль не пацікавіўся і наша турыстычная інфраструктура астаецца ў зародкавай стадіі. Бо турыст можа прыехаць да нас у прынцыпе адзін раз. І толькі прыехаць, і далей нічога — трэба вяртацца. Калі б за наўмі быў пагранічны переход, то можа турыст, завітаўшы да нас, мог бы прадаўжаць сваю экспкурсію далей.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Чысцая вада для Шчытоў

Жыхары Арлянскай гміны карыстаюцца вадой з чатырох водазaboraў. У адным з іх — у Шчытах-Навадворах — санэпідэмстанцыя за кожным даследаваннем пацвярджае няякасць вады і загадвала знізіць у ёй утриманне жалеза і аміаку. Згаданы водазabor знаходзіцца на свінаферме і з'яўляецца ўласнасцю арлянскага СКР, але за яе тэхнічны стан адказвае Гмінная ўправа. Правядзенне ў Шчыты водаправода з чыстага арлянскага водазabora планавалася ўжо некалькі гадоў, аднак ажыццявіць праект не удалося. За гэты час санэпідэмстанцыя штрафавала войта, вядома, за кошт падаткаплацельшчыкаў, а 213 жыхароў Шчытоў-Навадвораў і Шчытоў-Дзенцялова вымушаных было карыстацца няякаснай вадой, якой пайлі свіней на ферме.

У гэтым годзе новая Рада гміны больш сур'ёзна занялася справай вады для Шчытоў. Пасля адыходу войта на трохмесячны водапуск, у пачатку верасня прыйшла згода ад чыгуначных улад на пераход водаправода пад рэйкамі. 18 кастрычніка пачалася пракладка водаправоднай сеткі (на здымку). Таргі на гэтыя работы выйграла Бельскае прадпрыемства шматгаліновых паслуг, якое абавязвалася завяршыць пракладку да 20 лістапада. Кошт гэтай інвестицыі — 73 562 зл.

У ходзе пракладкі труб аказалася, што сухі гліністы грунт замаруджвае работу. За дзень рабочыя праклада-

юць толькі 100 метраў водаправода. Прадпрыемству прыйдзеца прыслаць у Шчыты другі экскаватор. Калі ў рабоце не перашкодзіць надвор'е, ёсць надзея, што пракладка водаправода ўрэшце завершыцца тэрмінова і такім чынам скончыцца клопаты жыхароў Шчытоў з няякаснай вадой.

Сёлета вуліцы ў абедзвюх вёсках атрымалі асфальтавае палатно.

У пасляховым вырашэнні праблемы насельніцтва абедзвюх вёсак пасадзейнічай радны Сцяпан Цімафяюк са Шчытоў-Навадвора.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Цярністы шлях Беларусі

Можна спадзявацца, што кніга Яўгена Мірановіча *Навейшая гісторыя Беларусі* (Беласток 1999, с. 270) зацікавіць многіх чытачоў і спецыялістаў. Нягледзячы на амбітны загаловак яе асноўны змест — развіццё беларускага нацыянальнага руху і станаўленне дзяржаўнасці, якой пазіцыя сёння хвалюе не толькі беларусаў.

Дзеяць раздзелаў кнігі лагічна адпавядаюць асноўным этапам палітычнай гісторыі Беларусі — ад часу яе ўваходжання ў састав Рэспублікі Імперыі па сённяшні дзень. Аўтар пачынае ад прадстаўлення першых канспіратыўных спроб фармавання беларускай нацыянальнай ідэі ў другой палове XIX ст. і намаганняў яе пашырэння сярод насельніцтва ў нашаніўскі перыяд (1906-1915), слушна заўважаючы, што гэты перыяд быў закароткі для ўкаранення ў масах нацыянальнай свядомасці і выпрацоўкі да Першай сусветнай вайны агульнанацыянальнай канцепцыі дзяржаўнага будаўніцтва.

Гэтыя перадумовы пагоршыліся ў выніку мабілізацыі дзеячаў у расійскую армію і эвакуацыі насельніцтва ў глыб Расіі, што паўплывала на мізэрнае выкарыстанне асветна-культурных канцэсій нямецкіх акупацыйных улад у заходніяй частцы Беларусі. Палітычная дзейнасць ажывілася пасля Лютаўскай рэвалюцыі (1917 года) і акупацыі нямецкай арміі ўсходніх раёнаў Беларусі (1918 г.), а яе завяршеннем была пракламацыя і кароткачасовая існаванне Беларускай Народнай Рэспублікі. Ва ўмовах адсутнасці сваёй рэальнай вайсковай сілы і дзейснай падтрымкі мас, больш зацікаўленых вырашэннем сацыяльных пытанняў, сярод палітыкаў БНР пераважалі арыенты на зневаженіе сілы, што спараджала ўнутраныя самагубныя канфлікты. Гэта аблігчала Савецкай Расіі адраджанай Польшчы ігнараваць БНР і трактаваць яе як прадмет сваіх інтэрэсаў.

Рыжскі трактат (1921 г.) не толькі выключыў магчымасць нацыянальнага развіцця ў савецкай і польскай частках падзеленай Беларусі, але — як піша Яўген Мірановіч — „стварыў сітуацыю су-пярэчнасці польска-беларускіх інтэрэсаў і вялікія магчымасці ўздзеяння на гэтыя судносіны з боку Москвы”. Гэтыя працэсы аўтар пераканаўчы адлюстроўвае ў III і IV раздзелах кнігі, паказвае, як паступова, хация рознымі метадамі, вынішчаўся нацыянальны патэнцыял

у БССР і Заходній Беларусі. Невыпадкова ўз'яднанне беларускіх ашараў у верасні 1939 г. успрымалася беларускімі дзеячамі (нават хадэцкімі) як акт гісторычнай справядлівасці.

Значную ўвагу аўтар прысвяціў драматычным падзеям перыяду нямецкай акупацыі (1941-1944), калі ва ўмовах не-паслядоўнасці нямецкай палітыкі і партызанская вайны асноўным імкненнем насельніцтва было звычайнэ выжыванне. Усё ж стаўка нямецкай цывільной адміністрацыі на ажыўленне аслабленага беларускага нацыяналізму (БНС, СБМ, Рада Даверу, БЦР, роспуск калгасаў, вайсковы фарміраванні і інш.) не была безвыніковая, а гэта мела важныя паслядоўнасці пасля вяртання Чырвонай Арміі ў Беларусь. Пад шырмай выкаранення фашысцкай ідэалогіі цэлья пасляваенны дзесяцігодзінны практывізм змаганне з беларускім нацыянальнымі вартасцямі. У выніку — піша Мірановіч — „краіна засталася без нацыянальнай эліты, частка якой загінула ў час акупацыі, частка эвакуировалася з нямецкай арміяй, а астатнія неўзабаве апынуліся ў савецкіх канцэнтрацыйных лагерах. У Беларусі не стала сіл, якія маглі б хадзіць прыпамінаць аб ідэі незалежнасці, або сваіх нацыянальных сімвалах” (с. 166).

Працэсам пасляваенай дэнацыяналізацыі спрыяў таксама наплыў грамадзян з іншых рэспублік СССР, галоўным чынам расіян, якія займалі кіруючыя пасты ў грамадскім жыцці Беларусі. Істотны ўплыў на русіфікацыю насельніцтва мела ўрэшце інтэнсіўная індустрыялізацыя і перасяленне сельскага насельніцтва ў гарады. Новых гараджан задавальняла грамадскае павышэнне, рускамоўнае асяроддзе і асабліва дасягнуты ў 70-х гадах адносны дабрабыт. Паслядоўна, да гарбачоўскай перабудовы дысідэнцтва ў Беларусі было амаль не заўважальнае з'явай, значна слабейшай чым у Расіі ці Прыбалтыцы.

Апошні раздзел кнігі („Сувэрэнная Беларусь”) прысвечаны падзеям апошняга дзесяцігодзіння — паўставанню маладёжных суполак, апазіцыйных партый і рухаў, развіццю непадцэнзурнай выдавецкай дзейнасці і г.д. Аднак — сцвярджае Мірановіч — беларускім элитам не ўдалося новыя ідэйныя плыні прышчапіць масам, якія пад упрыгам нарастаючага эканамічнага крызісу заставаліся абыякавымі да лозунгаў аб дэмакратыі і нацыянальным адраджэнні (с. 212-213). Дэкларацыі Вярхоўнага Са-

вета аб сувэрэнітэце і незалежнасці былі вымушаны палітычнай сітуацыяй і не адлюстроўвалі жаданняў пераважнай часткі дэнацыяналізаванага грамадства. Настальгія па СССР абумовіла бліскучую перамогу Аляксандра Лукашэнкі ў прэзідэнцкіх выбарах (1994 г.), а пазнейшыя рэферэндумы далі прэзідэнту народны мандат для дзяржаўнай інтэграцыі з Расіяй.

Кніга Яўгена Мірановіча наводзіць на невясёлыя роздумы, сярод якіх на першы план высоўваецца пытанне нацыянальнай самасвядомасці мас, ці дакладней — яе хранічнай адсутнасці. Аўтар не лакіруе сапраўднасці, але прычыну гэтай з'явы бачыць у дзеяннях суседзяў. Гэта не выясняе справы да канца, больш істотнай была і ёсць няздольнасць ці неахвота беларускага люду барапіці і памнажаць свае ідэйныя вартасці.

Занадта катэгарычна гучыць вывад аўтара аб tym, што беларуска-польская і беларуска-расійская палітычныя інтарэсы ўзаемна выключаюцца (с. 3), а таксама, што сярод беларусаў не было групавой матывацыі да супрацоўніцтва з немцамі (с. 136). Заўважым, што міжнародныя адносіны гэта не евангельская ісціна, яны мяняюцца ў залежнасці ад патрэб, магчымасцяў, умельства, затое суседства застаецца нязменным. Усё ж не ясна чым кіраваўся аўтар крытычна ацэньваючы пазіцыю Іваноўскага (с. 159) і адначасова замоўчаючы адносіны Астроўскага да польскага падполля (матэрываў захаваліся).

Яўген Мірановіч, як правіла, не дакументуе сваіх выказванняў, што характэрна для публіцыстычных твораў. Аднак у некаторых выпадках документацыя была б пажаданая. Гэта датычыць такіх сенсацыйных паведамленняў, як запрашэнне Леніным Луцкевіча на перагаворы ў Москве (с. 36), адсутнасць у Мінску рэакцыі на разгром Грамады (с. 92), пагадненне Праўдзіц-Шляскага з немцамі (с. 160), „вялікія сродкі” для БЦР (с. 161), праект перадачы Палацкай вобласці Расіі (с. 167) ці пра шматтысячныя копіі „Письма Русскому Другу” (с. 206). Пра забойствы духоўных восенню 1939 г. (с. 122) быў б пажаданыя канкрэтныя весткі, вядома, што з некаторымі распраўляліся мясцовыя жыхары, а не савецкія ўлады ці салдаты.

Не магу не зварнуць увагі на дапушчаныя ў тэксце памылкі і недакладнасці, якія, на жаль, памяняюць вартасць і культуру выдання. Іх можна было пазбегнуць шляхам больш грунтоўнага выкарыстання крыніц і папярэдніх рэцензій. Вось асноўныя, на старонках:

кастычніка. Напярэдадні і ў дзень галасавання праходзілі вялікія мітынгі і дэмантрыяцыі, падчас якіх „люд патрабаваў” дапушчаныя Захаднюю Беларусь да БССР і ўстанавіць на яе тэрыторыі сацыялістычны лад, замацаваць уладу рабочых і сялян. Паводле афіцыйных савецкіх даных, у выбарах удзельнічала амаль 2,7 млн. жыхароў Захаднюю Беларусь, што абазначала б 97% усіх, якія мелі выбарчыя права. Звыш 90% галасуючых падтрымала кандыдатаў працаванавых працоўнімі калектывамі, рэвалюцыйнымі камітэтамі і народнай гвардыяй. З гэтай статыстыкі вынікае, што нават палякі масава выказаліся за дапушчанне ўсходніх ваяводстваў II Рэчы Паспалітай да Савецкага Саюза.

Падчас гэтага галасавання выбранных было 926 дэпутатаў, у тым ліку 621 беларус, 127 палякаў, 72 ўярэ, 43 рускія, 53 украінцы і 10 прадстаўнікоў астатніх нацыянальнасцей. 28-30 кастрычніка ў беластоцкім Гарадскім тэатры (цяпер Драматычны тэатр ім. Аляксандра Вянгеркі) адбыўся Народны сход Захаднюю Беларусь. Удзельнікамі яго былі таксама беларускія літаратары Янка Купала і Якуб Колас.

8 — Эліта ВКЛ падвяргалася паланізацыі не ў канцы XVIII ст., яна паланізавалася некалькі стагоддзяў.

17 — Не „Наша Хатка”, а „Наша Хата”.

27 — Ліпенскі з’езд левых партый (1917 г.) не „распушціў” (ён не меў такой магчымасці) БНК Скірмунта, які працягваў дзейнічаць і ў 1918 г.

34 — У 1918 г. немцы не захапілі ўсёй Беларусі.

42 — Няўжо ў 1919/20 г. выходзілі ў Мінску „незалежныя” беларускія газеты?

48 — Кредыт (40 млн. марак) не быў нямецкі, а ўкраінскі, прызнаны ўраду БНР у канцы 1918 г. і здэпанаваны ў берлінскім банку, пазней, пасля паручэння літоўскага ўрада быў перададзены Ластоўкаму.

93-99 — Сярод віленскіх арганізацый прапушчана ТБШ, якое мела большае значэнне чым БІГІК.

76, 6 р. зверху — Не на ўсход, а на захад.

95 — Беларускіх каталіцкіх ксяндызоў перамяшчалі не ў цэнтральныя ваяводствы, але ў польскія мясцовасці іх дыяцэзіі.

97, 98 — У выніку забароны ўладамі арганізацыйнага з’езда (1937) ніколі не паўстала Беларуская нацыянал-сацыялістычныя партыя, тым больш не магла быць „адзінай” беларускай партыяй, якая пратрымалася да 1939 г. (Той адзінай было БНА).

127 — Няўжо толькі „некалькі дзесяцікі кулакоў” планавалася дэпартаваць на ўсход?

142, 259 — Не Кноўт, а Контаўт.

142 — Не Шчорс заснаваў „Новую дарогу”.

143 — Беластоцкая вобласць у 1941-1944 гг. не была далучана да Усходній Пруссі. Няпраўда, што ў Прыбалтыцы немцамі дазваляліся толькі 4-кл. пачатковыя школы, там працавалі і сярэднія, і вышэйшыя.

147 — У 1943-1944 гг. у Беластоку дзейнічала Беларуская Аб’яднанне, а не Беларуская Нацыянал-Дэмакратычнае Аб’яднанне.

163 — У Нямеччыну вывезлі не „некалькі тысяч”, а некалькі соты тысяч.

254 — Кс. В. Гадлеўскі нарадзіўся ў 1888, а не 1898 г.

Адносна лексікі: не гаворыцца „духовая” (адасобленасць), а духоўная (с. 9 і інш.), войскі не „апанавалі” лінію, а выйшлі на лінію (с. 40), Грабскі не „фарсіраваў”, а дамагаўся граніцы (с. 49), не шматкратнае, а шматразовое (с. 86, 197).

Юры ТУРОНАК

Народны сход у Беластоку

Пасля 17 верасня, калі Чырвоная Армія заняла тэрыторыю, якая раней была пад польскай уладай, юрыдычнае становішча гэтай зямлі заставалася неакрэсленае. З пункту гледжання міжнароднага права была гэта акупацыя. Таму савецкі ўрад вырашыў стварыць новае юрыдычнае афармленне. Згодна з ранейшымі заявамі, прытрымліваліся яны тэзісу, што ўваход Чырвонай Арміі ў межы II Рэчы Паспалітай вымушаны быў заклапочнасцю лёсам беларусаў і ўкраінцаў, пра-жываючых на гэтых тэрыторыях. Зараз пасля заканчэння ваенных дзеянняў саветы пачалі ствараць факты, якія мелі доказаць, што іхня палітыка з’яўляеца ажыццяўленнем волі названых народаў.

У падрыхтоўцы палітычных спектакляў камуністычнае прарапаганда мела вялікія праблемы доказаць, што насельніцтва Захаднюю Беларусь і Украіны падтрымлівае палітыку Сталіна і хоча жыць у Савецкім Саюзе. Піянерам у інтэгра-

цыйных імкненнях стаў горад Беласток. 5 кастрычніка 1939 г. Часовая праўленне Беластока зварнулася да ўлад астатніх гарадоў Захаднюю Беларусь з прарапавай склікаць Народны сход, які меў, па волі люду, вырашыць аб дзяржаўнай будучыні гэтай зямлі і пануючым тут грамадска-палітычным ладзе. У дэмакратычных умовах падрыхтоўка і скліканне такога сходу трывала б некалькі гадоў. У савецкай дзяржаве ўсё адбылося на працягу пару тыдняў.

Зараз пасля закліку Часовага праўлення горада Беластока гатовы быў Арганізацыйны камітэт, які аб’явіў, што пра будучыні выкажацца народ голасам сваіх прадстаўнікоў. Камітэт вызначыў пара-дак вылучэння дэпутатаў Народнага сходу. Кандыдатаў у дэпутаты маглі пра-панаўцаць працоўныя калектывы, рэвалюцыйныя сялянскія камітэты, падраздзяленні рабочай гвардыі і міліцыі. Мелі яны выбірацца ва ўсеагульным, роўным і тайнім галасаванні. Выбары адбыліся 22

кастычніка. Напярэдадні і ў дзень галасавання праходзілі вялікія мітынгі і дэмантрыяцыі, падчас якіх „люд патрабаваў” дапушчаныя Захаднюю Беларусь да БССР і ўстанавіць на яе тэрыторыі сацыя

Літаратурна-мастацкая старонка

(478)

На небе Надзеі

Трыщцаць год таму Надзеі Артымовіч напісаўся верш. Па асеннім небе склацлася сляза. *Ой, ляцелі гусі...* Гэтае верш пачынае новы зборнік, *адплывае спакойнае неба*. А Юрка Туронак злавіў няўлойную душу Надзеі ў аб'ектыўны фотааб'ектыў. А Яўген Мірановіч і Алесь Разанаў таксама важнымі словамі запісалі важнае. А неба і краявід душы апусціліся лагодна на вокладку, што ласкова абымае неабдумнае...

Міра Лукша

Выспа Надзеі Артымовіч

Творчасць Надзеі Артымовіч убяралася ад інерцыі, уласцівай айчыннай вершаскладанню; яна піша вершы не таму, што ўмее пісаць, а таму, што, па сутнасці, яны ўжо напісаны, і напісаны самай сутнасцю: яна дае ім выяўліцца, вымавіцца, вымалывацца, вытлумачыцца, зрабіцца прысутнымі, і калі гэта здарыцца, то ў Бельску грае „стара музыка”, а ў свецце дзейсніцца свята, у якое прысвячаемся і мы.

Сваім „кароткім” вершамі яна зачарнае, асягае, урэчайнівае тое нешта, што не мае наймення і што ў прадмеце прайяўлецца як прыкмета, у назоўніку як прыкметнік і найменнем яму становіцца сам верш.

У падаснове яе твораў угадваецца сістэма, і тыя настойлівія лічэнікі, якія раз-пораз аб'яўляюцца ў яе вершах, ускоснае пацвярджэнне гэтаму.

Учытваючыся ў вершы Надзеі Артымовіч, прыходзіш да інтуітўнай высновы пра таемную роднасць мастацства і науки, паэзіі і матэматыкі, да адчування, што паэзія — сколак ці галіна нейкай старожытнай веды, калі рэчаіннасць мыслілася і спасцігала інакш, чым цяпер, і была (а можа, насампрайды ёсьць і цяпер) інакшай.

Ёсць паэты, у творчасці якіх за вершамі не відаць паэзіі. У творчасці Надзеі Артымовіч, наадварот, увесе час заўяляе аб сабе істота паэзіі.

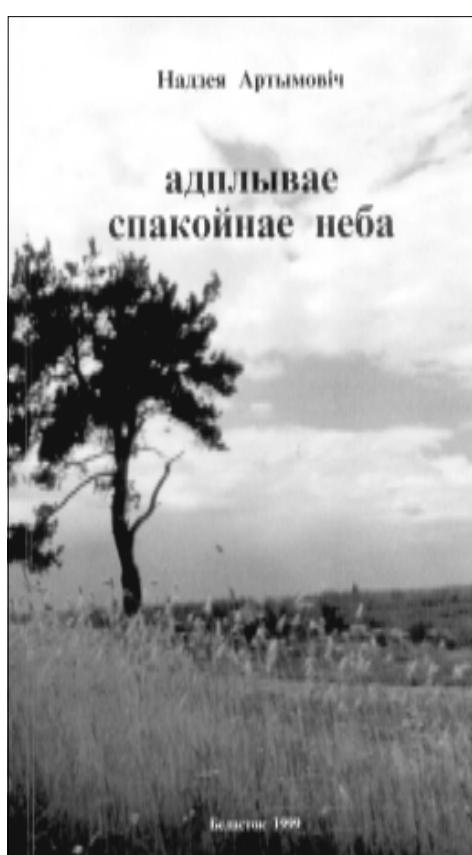
Яе вершы тым і таму істотныя: за іхнім вонкавай несамавітасцю тоіца глыбіня невымоўнай, якая, аднак, углядаецца ў нас знаёмымі вобразамі і прамаўляе знаёмымі галасамі. І, можа, урэшце, якраз таму, што вобразы і га-

ласы вынікаюць з глыбіні невымоўнай, яны аказваюцца знаёмымі.

У сплытчэлым і спрасцелым свецце ўсё больш выказанага і ўсё менш месца для выказвання. Гэтае месца амаль што ўжо выспа.

З „горлам, падстаўленым пад венцер”, безбаронным і гатовым вымавіць слова, якое сама захоча вымавіцца (і таму менавіта горла), Надзея Артымовіч скіроўваецца на сваю, зберажоную ёю ад наступу сушки, выспу.

Алесь РАЗАНАЎ

Ад рэдактара кнігі

Мінае 30 гадоў з таго часу, калі на старонках „Нівы” паказаўся першы верш Надзеі Артымовіч. Пасля былі іншыя вершы і зборнікі, якія выклікалі шчырае зацікаўленне не толькі беларускага літаратурнага асяроддзя. Іх аўтарка ніколі не падпарадкоўвалася ўплывам ні палітычнай, ні ідэалагічнай, ні культурнай кан'юнктуры. У яе творчай спадчыне няма вершаў пісаных дзеяния чагосці. Ёсць затое вельмі ўнутранае адчуванне свету. Часам гэта адноствораны словамі стан падсвядомасці аўтаркі. Напісаныя ў сямідзесятых гадах вершы як бы расказваюць пра ўражан-

ні, пачуцці сённяшняга дня. Ёсць у паэзіі Надзеі Артымовіч нейкі універсалізм, які кранае чалавечую экзістэнцыю. Кожны часам мае сон, які не дае яму спакою, пытанні, на якія не знаходзіць адказаў і ценъ другога чалавека, які цягнецца за ім.

Надзея Артымовіч ніколі не дбала пра рэклamu свае паэзіі, не пераўтварала яе ў тавар, захоўвала вернасць запісаным словам. Час — найбольш справядлівы суддзя місіі кожнага чалавека. Думаю, што Надзея Артымовіч можа спакойна чакаць яго ацэнкі.

Яўген МІРАНОВІЧ

Фрэйдаўскі „Рытуал” між хмызоў і балотаў

Юры ГУМЕНЮК

РЫТУАЛ

„Рытуал”, аднак, пры ўсіх хібах застаецца адметнай з’явай. Ягоная гулівая саркастычнасць, за якую хаваецца Гуменюк, — сапраўдная, сублімацийная. Паэт не прыдумляе, пра што б гэта яму напісаць? — а шчыра, па-дзіцячы смела, дэкламуе перад дарослымі. Часам сам не разуме сваіх адкрыццяў і глыбіні. На тое ён і паэт — дзіця жыццёвых стыхій. Часам ягоны гнеў наўмы, увага да сябе нарцыстычная, а звароты да чытача падчасна ўзноўльня. „Пабудзь ахвярай Ераніма Босха! Ён не прасіў цябе, але пабудзь”, — просіць паэт. І ты сапраўды адчуваеш між радкоў боскаўскую квінтэсценцыю пекла, болю і безвыходнасці. Кнігі Гуменюка нагадваюць фільмы сэрыяла. Іх трэба выдаваць штогод, каб чытач не губляў канву сюжэта. Бо чалавечы лёс, пра які прамаўляе чытак, выклікае вялікую цікавасць у людзей. Як мексіканскія тэлесерыялы, як жыццё прынцэсы Дыяны. У тых аповедах шмат пачуццяў, жарці, пашалункаў, здрадаў.

„Рытуалам” Гуменюк умацаваў сваю скандальную вядомасць. Нават Адамовіч так жорстка не выказваўся.

Як жыць далей? Свінняня нябёсная
ня скажа,

Раскрые анус — пацячэ лайно.

А мы падманутыя ў эзыясцы
плазам ляжам,
Бо ичасыця і дагэтуль не відно.

Алесь АРКУШ

Барыс РУСКО Малітва

Госпадзі! Ляпіў Ты свет з сырца,
які меў пад рукою.
Відаць, не было лепшай гліны.
І не на тое даў Ты чалавеку
волю вольную,
каб ён спатяліў свой дом
і ўсё, што на зямлі.
Ты даў якую волю,
каб ён Тварэнне Тваё
удасканальваў —
на славу жыцця,
у якім гарыць агонь святы
Тваёй свядомасці.
Госпадзі! На дрэве Тварэння
Твайго чалавек —
ветка заўчастная.
Глянь на ўчынкі яго
і злітуйся над ім,
дазволь вітць чару
з мора Твайго розуму
і адкрыць вочы і сэрца,
і ўбачыць у любові
свято Тваёй задумы.

Міра Лукша

* * *

Чалавеку, які
заглянуў за край
непазнавальнага,
не вярнуца
адтуль аніколі.

Марыля БАЗЫЛЮК

* * *

потым
адвядзеши мяне
на маё месца
каб пераканацца
што спазнілася на той час

а можа
ў начы
не закрые вачэй чаканне

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

— Мне вельмі прыемна праца-ваць з такім жывым, вясёлым класам. Я не паспяваю паставіць пытанне, а яны ўжо рвуцца адказваць! — кажа пра III „ц” настаўніца Валянціна Бабулевіч.

Сустрэча ў ПШ н-р 3. Настаўніца запрашае ў клас. Зала ўпрыгожана цудоўнымі дзіцячымі малюнкамі. Пазней разам з дзеткамі прыдумаем класу мянушку — вясёлкавы клас.

Трэцякласнікі ўпершыню сустрэліся з „Зоркай”. На прывітанне падрыхтавалі песню „Камарочак”. Затым пачалі расказваць пра свой клас.

— Наш клас вельмі вясёлы! — кажа Радак Пракапюк.

Радак найболыш любіць урокі беларускай мовы і рэлігіі. Хлапец нават прыслугоўвае ва Успенскай царкве.

Аляксандра Лаўранюк падымае руку — у нашым класе 29 вучняў. Старастам класа з'яўляецца Марцін Врублеўскі. Клас вельмі жывы, гэта пэўна тому, што пераважаюць хлопцы. У III „ц” 16 хлопчыкаў і 13 дзяўчынок. Некаторыя хлопцы не ўмеюць пасядзець спакойна нават пяць хвілін!

— Оля выдатніца па ўсіх прадметах. Яна таксама спявае ў царкоўных хоры, — папаўняе настаўніца.

Наталля Ткачук хоча расказваць пра выхавацельку класа Мар’янну Пугацэвіч.

— Наша пані навучае нас усім апошнім прадметам. Яна патрабавальная, але адначасна вельмі мілая і добрая.

Выказанне Наталлі папаўняе Эва Прадовіч.

— Наша выхавацелька ходзіць разам з намі на экспкурсіі. У мінульым годзе мы пабывалі ў Белавежскай пушчы.

Непаседлівы Марцін Казімярук з першай лаўкі таксама захвалывае шпацыры і экспкурсіі. Хлапец расказвае, як нядайна іх клас назіраў першыя прыкметы восені. Марцін заўважыў, што адляцелі ў вырай

Вясёлы клас

птушкі, а дрэвы згубілі свае каляровыя лісты.

— А так папраўдзе, — признаецца Марцін, — я сумую за летам! Люблю вясну. Тады ўволю можна пабегаць на панадворку. А летам то найлепш — бо тады можна купацца.

Аляксандра Лаўранюк:

— Мне падабаюцца ўрокі беларускай мовы. Мы развучаем песні, ладзім вясёлыя гульні.

Оля ходзіць у музычную школу, дзе вывучае ігру на рапалі. Таксама як Міхась Кучынскі, які вучыцца іграць на гармоніку.

Наталля Ткачук:

— Я люблю „Зорку“. Мне падабаюцца крыжаванкі, вершыкі і загадкі.

— У нашым класе многа індывидуалаў, — адзначае настаўніца Валянціна Бабулевіч.

Настаўніца прадстаўляе новую вучаніцу, Анэту Внучко. Дзяўчынка раней вучылася ў ПШ н-р 2. За канікулы Анета развучыла ўсе беларускія літаркі. Як сказала трэцякласніца, дапамагала ёй мама.

Дзеці з вялікай увагай ставяцца да вывучэння беларускай мовы. У іх добры пачатак. Раней гэты клас научала спадарыня Валянціна Бужынская. Яны нядрэнна пішуць, старанна вывучаюць усе задачы.

— У Дзень настаўніка яны размалювалі ўсю дошку каляровай крэйдай, — хваліць сваіх наставчэнцаў настаўніца. — Яны напісалі мне пажаданні на беларускай мове!

* * *

Мой найлепшы сябранко

Радак Пракапюк:

— Маім найлепшым сябрам з'яўляецца Томэк Таранта.

Аляксандра Лаўренюк:

— Найлепшыя мае сяброўкі — Оля Міткоўская і Анэта Внучко.

Анія Кандрацюк:

— Мая найлепшая сяброўка — Наталька Ткачук.

Эва Прадовіч:

— Найлепшая сяброўка — Марта Ахрымюк.

ЗОРКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Уладзімір КАРЫЗНА

Развітанне

Шэрай раніцай

Сцюдзёнай

Ліст зляцеў

Апошні

З клёна:

Надакучыла

Сядзець,

Сіл ужо няма

Трымцеў.

Думаў:

Трошкі палітаю

Сілы крыльцам

Назбіраю,

Каля вокнаў

Пакручуся

І назад

Ізноў вярнуся...

Покуль думаў гэтак —

Вечер

Закружыў яго

Па свеце

І панёс,

Панёс,

Дальш ад клёну і бяроз.

За ракою

Апусціў.

Больш дахаты

Не пусціў.

Васіль САХАРЧУК

Загадкі

1

Бязногая малота
плыве праз балота,
зубоў не мае,
а за цела кусае.

(ржаки)

2

У лесе сцята,
у хлеве ўзята,
села на рукі
і горка плача,
а люд без прынукі
пяе і скача.

(ржипадко)

3

За парог забегла
і пад лаўку легла
да сцяны вачыма,
на хату плячыма.

(рдэкко)

4

Ляжыць баран,
а на ім сто ран.

(ржаронка)

Зараз дзяўчынка ходзіць у пяты клас. Конкурсная ўзнагарода яшчэ больш заахвоціла пяцікласніцу цікавіцца літаратурай.

— Мне падабаецца беларуская мова і беларускія кніжкі, — кажа на развітанне Бася Трафімюк.

Дзяўчынка прывезла разам з сабой яшчэ адзін вершык. Вось ён:

Люстра

мары — люстра дум
сэрца — люстра душы
плач — люстра душы
Я — люстра самой сябе.

ЗОРКА

Фота Міры ЛУКШЫ

Наймалодшая конкурсніца

Бася Трафімюк была ў чацвёртым класе, калі прыступала да IV Агульнапольскага конкурсу беларускай паэзіі і прозы. Дзяўчынка вучыцца ў пачатковай школе ў Дубічах-Царкоўных.

— У мяне была такая хвіліна. Я напісала ўсе свае конкурсныя вершы ў адзін вечар, — признаецца Бася.

Свае першыя вершы паказала настаўніцы беларускай мовы — Марыі Казімярук. Настаўніца не толькі пахваліла Басю, але і намовіла яе прыняць удзел у конкурсе.

Хара чорная з градам
над вёскай бушуе,
а дзіця ў садочку
плача ды сумуе.
Бедная сіраціна
вярнулася з поля,
але не дадому,
ах доля ты, доля.

Ён + Яна = ...

(частка III)

Марта ўсё ж адмовілася сустрэцца з Адамам. Гэта было б нелаяльна... Ды ж Марціна кахае яна, прайда, ці не?

Але Адам не паддаваўся. Раніцай, калі Марта ішла ў школу, пад'ехаў бацькавай „Шкодай” і запрапанаўшо, што падвязе дзяўчыну пад школу. Марта села. Адам сказаў, што Марцін прасіў яго, каб ён завёз яе ў школу і пераказаў просьбу, каб наведала яго дома.

Марта адразу пасля ўрокаў пайшла ў хату Адама і Марціна. Калі пазваніла ў дзвёры, адчыніў ёй Адам, запрасіў у кватэрку. Марта ўвайшла ў пакой, але яе каханага там не было. Адам сказаў, што Марцін мусіў нечакана выехаць. Прыйдзе, напэўна неўзабаве. Адам пастаўіў гарбату, прынёс пернікі. Разгаварыліся аб школах — Адам вучыўся ў тэхнікуме. Раптам Адам пацлаваў дзяўчыну. Марта пачырванела і адварнула галаву; успомніўся Марцін і ягоны пацалунак. Што будзе, як Марцін даведаецца?! Марта ўстала з канапы і сказала:

— Адам, я іду дахаты.

— Прабач, Марта, пасядзі яшчэ хвілінку, — папрасіў збянтэжаны хлопец. — Марцін жа зараз будзе...

Пад блёкам зашумеў аўтамабіль. Гэта прыехаў Марцін. Адам паспей папрасіць у Марты прабачэння за пацалунак і стаў маліць, каб усё, што адбылося, засталося між імі.

Марцін вельмі ўцешыўся, што ўбачыў Марту — меў жа намер сам запрасіць яе ў госці: толькі што меў да яе пазваніць. Адам збянтэжыўся:

— Я хацеў табе, Марцін, зрабіць сюрприз.

— Даўк дзякую табе, браток, за добры ўчынак, — засмаяўся Марцін.

Калі Марта пачала збірацца іспі дадому, Адам зноў ахвяраваўся, што яе правядзе, паколькі ідзе ў той жа бок да сябра. Марта не вельмі хадзела, але потым згадзілася.

Адам зноў запрапанаў дзяўчыне сустрэчу. Прыйзнаўся, што вельмі яе любіць. На гэты раз Марта не адмаўлялася. Рашилі сустрэцца назаўтра пасля школы ў кавярні „Верас”...

(працяг будзе)

Ані П.

У 190 гадавіну з дня нараджэння і 150 гадавіну смерці Юльюш Славацкі

У дзённіку Соф'і Баброўны

Хай мяне Зоська вершаў не просіць,
Бо калі Зоська паедзе да краю,
Кожная кветка скажа вершы Зосі,
Кожная зорка песні заспівае.
Пакуль чар кветак, бляск зор з сусвету —
Слухай — найлепшыя гэта паэты.

Зоркі ў блакіце, чырвоныя кветкі
Табе напішуць паэм мноства новых.
Магу ж таксама табе даць дар гэткі,
Бо навучыўся прыгожай іх мовы.
Бо там, дзе Іквы сярэбранца хвалі
Быў я калісьці, як Зоська, як малец.

Далёка еду я ў госці скора,
Далей мяне лёс мой гоніць няшчасны.
Ты мне прывядзі, Зоська, зянне зорак,
Прывязі, Зоська, мне пах кветак красных.
Бо мне сапраўды памаладзец трэба,
Вярніся з краю такой — быццам з неба.

13 сакавіка 1844 г., Парыж
Пераклаў Віктар Швед

Найлепшыя бегуны і футбалісты

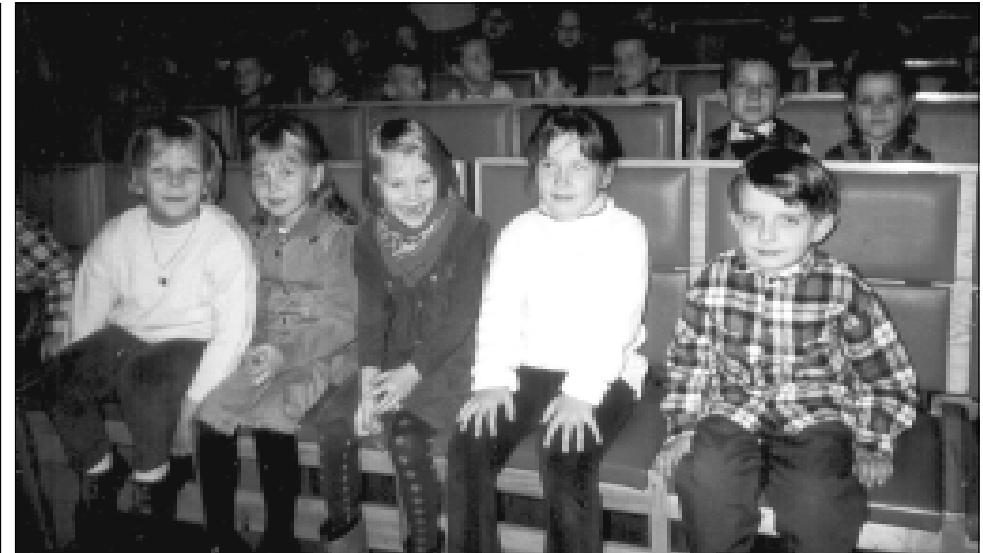
У Гайнаўцы прайшоў чэмпіянат Гайнаўскага павета па эстафетным бегу пачатковых школ і гімназій. Сярод дзяўчыных каманд з пачатковых школ перамаглі каманды з гайнаўскіх школ: ПШ н-р 2 (першы месец), ПШ н-р 1 (другое месца) і ПШ н-р 3 (трэцяе месца). Далейшыя месцы занялі ПШ у Нараўцы (чацвёртае месца), ПШ у Чаромсе (пятае) ды ПШ у Кляшчэлях (шостае месца).

Сярод юнацкіх камандаў найлепш сябе зарэкамендавалі бегуны з ПШ н-р 2 у Гайнаўцы (I месца), з ПШ у Нараўцы (II), з ПШ н-р 1 у Гайнаўцы (III), з ПШ у Кляшчэлях (IV) і з ПШ у Чаромсе (V месца).

З групы гімназічных дзяўчыных камандаў першынство заваявалі дзяўчата з Гімназіі н-р 1 у Гайнаўцы. Апярэдзілі яны каманды з гімназій у Нараўцы і ў Дубінах.

(гай)

На лясным стадыёне ў Гайнаўцы адбыліся спартыўныя розыгрышы футбольных камандаў сярэдніх школ Гайнаўскага павета. Першы месец заваявалі юныя футбалісты з прафесійных школ у Гайнаўцы, другое — з Ляснога тэхнікума ў Белавежы і трэцяе месца — з Агульнаадукацыйнай ліцэя н-р 1 у Гайнаўцы.

У першым радзе — дзеці з беларускага прадшколля.

Фота Міры ЛУКШЫ

Нуй ды яйка!

Амаль увесь беларуска-польскі садок н-14 у Беластоку пабываў на п'есе Канрада Дваракоўскага „Нуй ды яйка!” Прыйехаў у гості ў Беластоцкі лялечны тэатр Тэатр „Лялька” з Варшавы. І хоць прыйшлося іспі ў тэатр у струменях дажджу, дзеткі не пашкадавалі.

Ну, падумайце: хто можа быць героям казкі пра яйка? Слон!!! Добры, вялікі, пачцівы. А матка яйка, лялівая птушка Грабелюха, і не думае яго высаджваць. Цэлы год!!! Птушыдла шукае „фраера”, каб яго высадзеў, такое вялізнае яйка, падобнае на страусава. Не хоча гэтага рабіць дажджавы чарвяк, не ўмее кенгуру, а зязюля сама шукае сям’і для свайго яечка. Грабелюха перад сланом плача, што гэта ў яе апошніяе з дзесяці дзяцей, якія загінулі трагічнай смерцю яек, і слон гатовы пася-

дзець з тыдзень на яечку, пакуль птушка паедзе адпачыць. А сядзець на ім прыйдзеца цалюткі год! Усе звяры смяюцца з яго. Пагражае слану смерць ад бандытаў. Ловяць яго нават у цырк як цуд натуры. Але ягоны клопат будзе ўзнагароджаны! Праўда, Грабелюха вернецца з цёплых краёў, і назаве яго злодеем. Але пры ўсёй публіцы вылупіцца з дагледжанага яйка... Ну, хто? Блакітны слон з крылцамі! У доказ, хто ягоная сапраўдная мама!

Многа песень, цудоўна выкананыя лялькі, выдатныя акцёры — усё вельмі падабалася дзеткам! Як яны перажывалі за слана, як смяяліся! А і я, хоць гэта казка для дзяцей, перажывала так як і яны! Лялечны тэатр ёсьць для ўсіх! Хадзем туды разам!

Міра ЛУКША

Загадкі

Ляжу на баку,
гляджу на раку,
а як паеду,
не пакіну следу.

(пкарог)

Працавітыя малышкі
праз нару, нібыта мышкі,
без вядзерца і без лыжкі
носяць з поля сок на вышкі.

(цігруні)

Польска-беларуская крыжаванка № 45

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным контрольным талонам) дашліце на працягу трох тыдняў у „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

►					Kawka	▼	Oczko	Marynata
Śmiech	Wieś				Gofr	►▼		
					Los			
Tęcza					Sad			
Łasica								
Rok								
					Osiol	►		

Адказ на крыжаванку 41: Дарога, рама, рыс, лата, шаша, увага, кашмар. Гарышча, раса, дом, шум, галава, ява, ар, падарак.

Узнагароды, запісныя кніжачкі, выйграці: **Дыяна Федарук, Ярак Аляксюк, Наталія Бабулевіч, Лукаш Трашчотка, Кася Харытановіч** з Бельска-Падляшскага, Эмілія Андрасюк з Каменя, Анджэліка Кузька з Новага Беразова, **Моніка Раманюк** з Кнарыд, **Юліта Башун** з Чыжоў.

Віншуем! Узнагароды можна ўзяць у рэдакцыі „Ніва” або чакаць іх у сваёй школе.

Блакітная рэспубліка

10. Пагвалгаванне сямейнай легенды

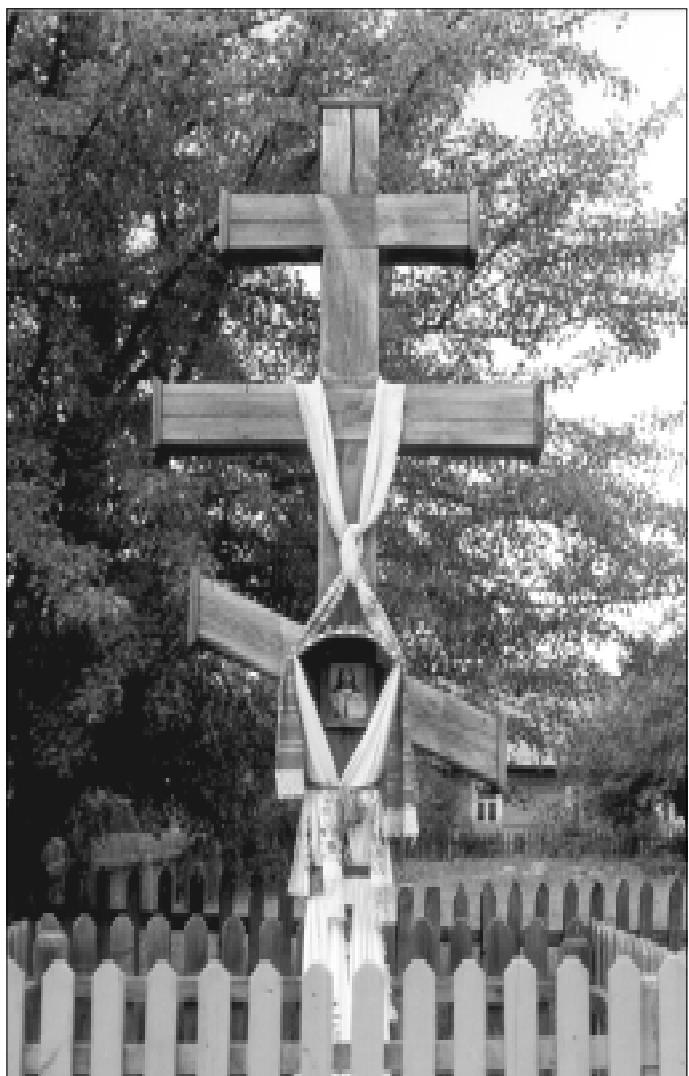
— Якія зараз самыя модныя фільмы ў Беларусі? — папыталі мы гарадзенскага мастака Алеся Сурава.

— На Гарадзеншчыне, у Мінску любяць амерыканскія баевікі, на Палессі захапляюцца індыйскімі фільмамі.

— Чаму індыйскімі?

— Бо там, апрача таго што б'юць у морду, яшчэ і спываюць!

Напоўненыя ціхай радасцю святога месца, мы моўкі глыналі чарговыя кіламетры беларускай прасторы. Уздан-гон веяў нейкі душаспасіцельны блакіт. Перад вачымі адкрываліся дагэтуль непрыкметны, чароўны поваб зямлі. На рацэ Шчара плавалі лебедзі. Сто-дзвесце дарослых лебедзяў і шэрых маладых. Найперш мы падумалі, што гэта гусі з Быценьскага калгаса. Калі наблізіліся да абрасшай па берагах трыснягом і рагозам ракі, пабачылі сапраўдны цуд у прыродзе — незлічоную колькасць лебедзяў. Мы знаходзіліся ў батанічным заказніку, што знаходзіцца ва ўсходніх частцах Слонімскага раёна.

Крыж у Дзяніскавічах.

Наш маршрут вёў у Дзяніскавічы, што ў Ганцавіцкім раёне. Едучы Брэсцкай шашой трапілі мы ў Мілавіды, дзе 22 мая 1863 года адбылася бітва студзенскіх паўстанцаў з царскімі войскамі. У памяць здарэння паставлены трох помнікі. Найстарэйшы — праваслаўны крыж з разбітай мемарыяльнай табліцай. Па другой старане дарогі — мемарыяльная капліца ў неакласіцыстычным стылі. Пабудавана яна ў 1930-33 гадах. Капліца, устаноўленая на чатырох калонах, завершаная ажурным крыжам, дзе пасведчанне польска-шляхецкаму панаванню. На цокале памятны надпіс „Рокój ich сie-niom” і арол з каронай. Некалькі метраў далей, па тым жа самым баку што і польская капліца, камень з беларускай надпісам: „За вольнасць нашу і вашу”. Ніжэй названае імя беларускага рэвалюцыянер-дэмакрата Кастуся Каліноўскага.

Спыняемся таксама ў вёсцы Кругавічы, дзе захапляюцца нас вясковая царкоўка і старая званіца. Царква свежа памаляваная на блакітны колер. Гэтае

спалучэнне ўрэшце прыносіць палёгку. Блакіт і белы арнамент царкоўкі мае свой характар і сімвалічнае значэнне.

Падарожжа ў Дзяніскавічы заказала нашая спадарожніца Агата Міхаляк з Гданьска, студэнтка аддзялення турызму. Агата рашила адшукаць сямейныя сляды. У міжваенны час жылі тут яе дзед з бабай.

У Дзяніскавічах прывітаў нас этнографічны сюрприз: драўляны крыж, аздоблены саматканымі ручнікамі, аколены блакітным агародчыкам.

Вёска налічвае да дзесяцісот двароў і дзве тысячы жыхароў. Тут размяшчаецца цэнтр сельсавета і калгаса. У мясцовасці ёсьць бальніца, амбулаторыя,

сирэдняя школа, меліярацыйнае ўпраўленне, баптысцкі дом малітвы, дом культуры і брацкая магіла.

Спыняем дзядзькоў на адным ровары. Дзядзька на заднім сядзёлку трymае касу. Па загадзе презідэнта, кожны інтэлігент Беларусі, настаўнік ці культа светнік, абавязаны накасіць і наслушыць тону сена. Нашы субяднікі, хандзі і падпішы, таксама спышылі ратаваць краіну ад голаду.

— Едзьце да бабы Юлі, яна ўсё ведае, — парайлі нам касцы.

У пошуках бабы Юлі мы доўга байдзіліся па раскінутых вулках Дзяніскавіч. Пабачыўшы выпадковую старэчу спыніліся ды пачалі распытваць пра лесніка Аленскага. Паказалася, што размаўляюць з самай старой кабетай у вёсцы. Надзея Бруй адразу прыгадала лесніка Аленскага і нават заўсіміхалася.

— Я паноў тых усіх памятаю, бо рабіла ў іх. Ну, былі паны Аленскі, Вайцюкевіч, Александровіч. Аленскі невялікага росту быў, крычаў калі нехта не так як трэба дрэўца пасадзіць. А так — чалавек ён быў харошы.

— On wyprič lubił, — дадае Агата.

— А, дзетачка, — махае рукой бабка Надзея. — Калісь людзі не пілі! Цяпер то людзі „залатыя”, панапіваючы і пакотам ляжаць.

Фактычна, многія мужчыны, сустрэты ў Дзяніскавічах выглядалі на „залатых”. Нашага спадарожніка Тамаша Пятроўскага сустрэла „залатая” гісторыя. Хлапец ішоў сабе вуліцай і еў толькі што купленую ў мясцовым магазіне булачку. Побач яго спыніўся дзядзька на ровары. Захіліўшыся палой летніка, дастаў з-за пазухі пляшку чарніла. — Маеш, хліsnі, — пачаставаў ад шчырага сэрца аўтахтон, — а то яшчэ табе застрагні!

Наш сябра, ашаращены прапаноўай, пачаў адмахвацца і прасіць праўчэння. Спалоханы дзіўнай рэакцыяй

Рака Шчара.

дзяніскавец таксама махнуў рукой і памічаў у свой бок.

— Ён думаў, што ты ўцешышся, у нас яду ліцаць сэнсоўнай тады, калі яна ёсьць закускай! — смяўся пазней з нас гарадзенскі сябра.

Ідзем у дом культуры. Будынак узвядзены на мурах царквы. У памяшканні, аблезлым і запушчаным, кіназала. Якраз паказаюць баевік ЗША пад загалоўкам „Эллімінатор — запрещение зла”.

— Добры дзень, — вітаемся з мясцовымі культасветнікамі, што, як на нейкую нараду, расселіся ў канцыляры.

— Чэво? — абсадзіла нас з месца спадарыня з яркім марафетам. Разам засталом, за шклянкай напою, сядзела яшчэ трох працаўнікоў. І хаця на дверы было за дваццаць градусаў цяпла, адзін дзядзька на нагах меў казачкі.

— Мы пра культуру прыйшли пагутарыць.

— Канешне, ёсьць у нас культура, — абсадзіла зноў тая самая спадарыня.

— А што ў канкрэтнасці, якія арганізуецца мерапрыемствы?.. — цягнулі мы не надта ўдалую размову.

— Ну, танцы ў нас, дыскацекі, свой калектыв имеем.

— А той калектыв — то спывае ён ці танцуе?.. — вырвалася нам яшчэ больш дурное пытанне.

Культасветработнікі глядзелі на нас як на шпіёнаў або прыдуркаватых пісакаў.

Пра лёс царквы папыталі мы ў Тайсы Берташ, 76-гадовай пенсіянеркі.

— Міленькія мае, як у нас была царква, то нідзе такой не было. Партызыаны яе спалілі. Пасля фронту ўжо. Пасля за тое сабе помнік выставілі.

Помнік савецкіх партызанаў стаіць

на царкоўным пляцы. Тут жа, пяцьдзесят метраў далей, брацкая магіла.

Бабуля Таіса адна дажывае свой век у драўлянай хатцы. Яе дзеці па свете раз'ехаліся.

— З вамі то як са сваімі людзьмі я пагаварыла, — прызнаецца на развітанне старэча.

* * *

На месцы, дзе стаяў двор лесніка Аленскага, зараз знаходзіцца паліклініка.

— У чым вам дапамагчы? — выйшла да нас цётка ў белым халаце. Рассказ пра даваеннага лесніка паказаўся ёй нейкай казкай. Стаяўшыя з боку дзядзькі таксама пасылалі нас да нейкай старажылкі, аднак не да бабы Юлі, толькі да яшчэ іншай бабулі-разумніцы. Здавалася, што неўзабаве пашлюць нас пад дурнога хату. Агата стаціла надзею...

Не ладзіліся ёй таксама мясцовыя кліматы, пра якія так многа апавядала ёй бабка.

— Бабуля пайшла за Аленскага замуж з-за польскага прозвішча. Надакучала ёй сямейнае, не гучала дастаткова па-польску. Мельнікаў яна называлася.

— І адно, і другое прозвішча тыпова польскае! — пракаментавалі мы гучным смехам аповед. Але Агата не смяялася, не спадабаўся ёй таксама сучасны назоў мясцовасці.

— Przecież to Deniskowicze, a nie ja kieś tam...

— Ты паўнакроўная беларуска: думаеш як большасць наших людзей! — сучышалі мы сяброўку. Агата крыўдавала.

(працяг будзе)

Ганна КАНДРАЦЮК

Фота аўтара

Царкоўка і званіца ў Кругавічах.

Міласэрная дзейнась

Асвячэнне новага будынка Праваслаўнай школы псаломшчыкаў у Гайнайцы прымеркаванае было да адкрыцця новага навучальнага года ў гэтым установе. 9 кастрычніка г.г. мітрапаліт Сава асвяціў новы будынак у прысутнасці святароў-выкладчыкаў, слухачоў, павятовых і гарадскіх улад і жыхароў Дома міласэрнасці „Самаранін”. У школе псаломшчыкаў, у якой займаецца 13 асоб на першым і 9 на другім курсе, заняткі адбываюцца будуць у будынку, у якім раней змяшчалася хірургічнае аддзяленне бывшай бальніцы.

Яшчэ ў 1997 годзе будынкі старой раённай бальніцы былі перададзены Свята-Троіцкаму прыходу ў Гайнайцы.

Калі 23 мая 1997 года далі мне ключы, ахапіў мяне песімізм ад таго, што я ўбачыў на месцы. У будынках, якія стаялі зіму без нагляду, зладзе забралі ўсё тое, што можна было вынесці: умывальнікі, награвальнікі, электрычную сетку. Вандалы выбілі многа шыбы, а замерзлая вада паразрывала трубы ацяпляльнай і воднай сістэмай, — успамінае настаяцель Свята-Троіцкага сабора і дырэктар Дома міласэрнасці айцец Міхаіл Негярэвіч. — Спачатку праводзіўся збор сродкаў у саборы. Затым пачалі рамантаваць першы будынак. Ахварына дапамагалі прыхаждане і вернікі з іншых парафій. Вельмі моцна папрацавалі Аляксандр Раманюк і Аляксандр Гаган пры электраустаўніцца і водаправодах. Многа дапамог старшыня „Рольмаку” з Макаўкі, якога працаўнікі бясплатна тынковалі і малявалі. Інжынер Мікола Нікалаюк бясплатна кіраваў будаўнічымі работамі. Першыя жыхары пасяліліся ў Доме міласэрнасці з канцем 1997 года. У пачатку 1998 года жыло ўжо 40 асоб, бо столькі ў ім месцаў. Апрача апекі над жыхарамі дома міласэрнасці, у будынку, з пад-

трымкай Павятовага асяродка грамадской дапамогі, дающа бясплатныя абеды для сацыяльна неабяспечваных людзей. Ужо мінулай зімой у аддзельным памяшканні падрыхтаваны быў начлегі і цёплай ежа для бяздомных.

— Хочам пашыраць міласэрную дзейнасьць, — заяўляе айцец Міхаіл Негярэвіч. — Школа псаломшчыкаў працаўваць будзе па пятніцах і суботах. Я прапанаваў бурмістру выкарыстаць памяшканне ў астатніх днях тыдня на святліцу для дзяцей, у якіх складаныя сямейныя ўмовы жыцця і цяжка ім рыхтавацца да ўрокаў дома. Хочам весці тэрапеўтычныя заняткі для дзяцей пакутуючых ад хваробы Даўна. З гэтай мэтай яшчэ ў 1997 годзе выступілі мы з просьбай аб падтрымцы ў Дзяржавы фонду рэабілітацыі калекі асоб, але толькі цяпер рэальнай становіщца іх дапамога. У астатнім будынку хочам стварыць Дом паломніка для наведальнікаў нашага Асяродка міласэрнасці, бо так у нас называюць комплекс будынкаў, у якіх вядзэм дабрачынную дзейнасьць.

Умовы жыцця ў Доме міласэрнасці штораз лепшыя, — кажа кіраунік, бухгалтар і заадно адміністрацыйны працаўнік Людміла Ліцкевіч. — Неўзабаве ў „Самараніне” адчынім рэабілітацыйную залу з адпаведнымі прыладамі, якія дапамагло нам купіць гайнаўскую прадпрыемства „Лясное руно”. Зараз у нас працуюць трох санітарных працаўніц, якія апякуюцца ўсімі жыхарамі.

Дому „Самаранін” дапамагаюць жыхары Гайнайкі і наваколля. Моладзь з белліцэя памагала прыбіраць, мыць і апранаць старэйшых асоб. Найбольш рупліва старэйшым людзімі займалася Агнешка Ярошук. Вучні з Ліцэя хатніх гаспадаркі пракацавалі на кухні. Людзі прывозяць фрукты, гародніку, яйкі, мяса, але

Жыхары Дома міласэрнасці на ўрачыстыя абеды ходзяць у святыню Школы псаломічыкаў.

найчасцей хочуць застацца ананімны мі. Сёлета Дому міласэрнасці фінансавую падтрымку аказаў толькі са маўрады горада Гайнайкі (12 тыс. зл.) і Орлі (2 тыс. зл.).

Бюджэт „Самараніна” складае 75% ад пенсіяў жыхароў, што ў сярэднім састаўляе па 380 злотых ад асобы, і фінансавая падтрымка Свята-Троіцкага прыхода. Паколькі гайнаўскі „Самаранін” не з'яўляецца дзяржавай структурой, не атрымлівае ён з дзяржбюджету дадатковай 1 тысячи зл. у месяц на асобу, што належыцца дзяржавой прытулкам.

— Мы не можам арганізаваць нашым жыхарам экспкурсій ці купляць дарагое абсталяванне для пакояў, але стараемся гэта замясціць духовай дапамогай, — гаворыць Людміла Ліцкевіч. — Нашы святары айцы Яўгений Падгаецкі, Міхаіл Маркевіч і Міхаіл Негярэвіч нясуць нашым жыхарам душпастырскую паслугу. Усе імяніны наших жыхароў папярэджаюцца акафістамі да ўгоднікаў Божых, якія з'яўляюцца нябеснымі заступнікамі наших імяніннікаў. Пасля абеду арганізуем усім урачысты пачасту-

нак. Нашыя жыхары вельмі любяць, калі наведвае нас моладзь, асабліва ў Дзень бабулі ці Дзень жанчын.

Жыхары „Самараніна” задаволені, што ў іх на месцы царкви, што можна паразмаўляць са святаром. Хвалілі яны добрую апеку, харчаванне, аднак не скрывалі суму па родных дамах, дзе пражылі ўсё жыццё.

— Апека магла быць лепшай, калі б было больш грошей на новыя штаты для працаўнікоў. Я сам працую на грамадскіх пачатках, а працаўнікі атрымоўваюць мінімальная зарплата. Хочам вярнуцца да ідэі валанцёрства, наладзіць сувязі з моладдзю з белліцэем. Аднак, каб Дом міласэрнасці мог нармальна працаўваць, патрэбныя дадатковыя сродкі. Карыстаючыся нагодай, звяртаюся з заклікам дапамагчы нам да чытачоў „Нівы”, — сказаў на заканчэнне а. Міхаіл Негярэвіч.

Аляксей Мароз

Фота аўтара

Банкаўскі рахунак: Dom Miłosierdzia „Samarytanin” przy parafii św. Trójcy w Hajnówce ul. 3-go Maja 63, Nr konta: PKO Hajnówka 10201358-6536-270-1.

Успаміны з Грабаркі

Гэтым летам мне давялося з сябрамі пабываць на Святой Гары Грабарцы. Ужо прыблізна ад 11 жніўня было чуваць, што многія рыхтуюцца да паездкі на Спаса ў Грабарку. Пажылыя людзі, у якіх не было чым паехаць, распітвалі ў знаёмых і свяякоў, ці няма ў іх машыне свабоднага месца. Сярод моладзі было інакш. Хто меў чым ехаць, заладоўваў самаход сябрамі. Самі нават прапанавалі ехаць. Але большасць маладых людзей пайшла на Грабарку пешатой.

Калі мы ехалі на Святую Гару, бачылі групкі з пяці ці шасці пілігримаў. На іх плячах бытлі рукзакі, а ў руках яны неслі невялікія крыжы.

Па дарозе мы сустрэлі таксама вялікую группу пілігримаў з Беластоку. У ёй было каля 1300 чалавек. Ішлі найбольш маладыя людзі, хатці дзе-нідзе бытлі і старэйшыя. Шнур пілігримкі расцягнуўся амаль на паўкілометра. У ім я заўважыла хлопцаў у аранжавых камізэльках з надпісам „Služba porządkowa”. Трэба сказаць, што яны амаль прафесійна кіравалі рухам.

Я заўважыла, што кожная пілігримка мае свой унутраны лад. Першыя — нясуць крыж. За імі ідзе бацюшка, хор і ўсе іншыя.

Прыбыўшы на Святую Гару, кожная група пілігримаў робіць тое самае. Усе

ўзыходзяць на гару, каб пасля трох разы абысці стаячую там драўляную царкоўку. Большасць людзей гэты апошні адрэзак праходзіць на каленях. Некаторыя млечлі, у іншых бытлі акрываваленыя калені. Яшчэ іншыя плакалі, мо з болю, а мо бытлі так узрушаныя.

Сярод пілігримаў, што прыйшлі з Беластока, была таксама магія сябровой Анеля Капітанюк. Пяць дзён яны ішлі на Грабарку. Рушылі з пароўні ў Дайлідах. Хатці раней яна чула ад людзей, што ісці ў пілігримы вельмі цяжка, то ўсё ж рашыла ісці з некалькімі сябровымі з класа. Казалі, што трэба мець загартаваныя не толькі ногі, але і моцную пеіхіку.

І сапраўды, ужо праз два дні частка людзей вярнулася дахаты. У адзін дзень жа трэба было прайсці каля трыццаці кілометраў. Часцей за ўсё начавалі ў палатках у пароўні, якія бытлі па дарозе. З харчаваннем таксама было па-рознаому. Не заўсёды можна было паесці нечага цёплага. Моладзь, аднак, не скардзілася. Усе адчувалі сябе так, бытчам бытлі знаёмы заўсёды.

Для Анелі Капітанюк вандроўка на Святую Гару Грабарку не была апошнім у гэтым годзе. Вярнуўшыся дахаты, яна праз пару дзён выехала з пілігримамі ў Кіеў.

Анна АРТЭМЮК

Сустрэча з цыкла Wszechnicy праваслаўнай культуры

Праваслаўнае брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія, якое сёлета адзначала сваё дзесяцігоддзе, вядзе перш за ўсё асветную і навуковую дзейнасьць. Штогод праваслаўніца навуковыя канферэнцыі, а таксама адбываюцца сустрэчы і чытальніца даклады ў Цэнтры праваслаўнай культуры ў Беластоку і прыходах. Галоўная мэта — яднаць людзей адной веры, папулярызаць гісторыю і культуру праваслаўя, павышаць узровень праваслаўнай свядомасці.

Наўмысным дасягненнем апошніх гадоў стала так званая Wszechnica — народны ўніверсітэт праваслаўнай культуры. Даклады праводзіліся штомесяц і прыцягвалі столькі жадаючых пачуць нешта новае, што некаторыя газеты пісалі пра „натоўп” людзей. І сапраўды, часамі здаралася так, што дакладчыку не хапала месца ў зале.

Сёлета Wszechnica арганізуецца Праваслаўным брацтвам св. св. Кірылы і Мяфодзія і Кафедрай праваслаўнай тэалогіі Універсітэта ў Беластоку, якая пачала працаўваць у гэтым годзе.

25 кастрычніка ў Цэнтры праваслаўнай культуры адбылося ўрачыстое адкрыцце Wszechnicy ў навучальнym годзе 1999/2000. Інаўгуратыўны даклад: „Ka-

нанічны і некананічны цэрквы” пра чытаў мітрапаліт Сава — прафесар доктар габілітаваны, кіраунік Кафедры праваслаўнай тэалогіі Універсітэта ў Беластоку.

Каб паслуҳаць даклад, прыйшлі не толькі свяшчэннікі, але і жыхары горада Беластока, бытлі прыезджыя. Ізноў людзей аказалася тут больш чым месец.

У гэтым годзе запланавана правесці яшчэ сем дакладаў, якія напэўна зацікаўшыцца доклады ў Грабарку. Пажылыя людзі, хатці дзе-нідзе бытлі і старэйшыя. Шнур пілігримкі расцягнуўся амаль на паўкілометра. У ім я заўважыла хлопцаў у аранжавых камізэльках з надпісам „Služba porządkowa”. Трэба сказаць, што яны амаль прафесійна кіравалі рухам.

Я заўважыла, што кожная пілігримка мае свой унутраны лад. Першыя — нясуць крыж. За імі ідзе бацюшка, хор і ўсе іншыя.

Ада ЧАЧУГА

Усё, што гарыць

[1 ♂ працајэ]

байнамі тут не косяць, толькі снопавя-
злкамі і коннымі касілкамі. Малоцяць
яшчэ шырокамалоткамі. Маюць тракт-
тары і асноўныя машыны, але ў дваіх
нават трактароў няма, толькі коні. З вё-
скі ў пачатковай школе вучыцца чацвё-
ра дзяцей, а ў гімназіі адно. У Слоі ча-
тырох маладых хлопцаў па пачатковай
школе, чатырох старых кавалераў да са-
рака гадоў і адзін яшчэ старэйшы.

Уваходзіць мужава маці. Была ў лесе,
у грыбах. Назірала мала, бо мала
сёлета грыбоў.

— Традыцыя ў нас не гіне, толькі
прасці перасталі, але яшчэ каля дзесяці
гадоў таму ткалі мяшкі, палавікі, капы.

— Хто меў больш разуму, той вучыў-
ся, — кажа солтыс, — а тыя што асталі-
ся, *dajq w czambo*.

— А што п'юць? — пытаю, маючи на
ўваже ранейшую згадку пра дэнатурат.

— **Усё, што гарыць**, — адказвае на
чыстай беларушчыне пані солтыс.

Раней многа вяскоўцаў працавала
у „сталирцы” ў Саколцы, трывалы
вазілі рабочых. Сёння там працуе толькі
адзін жыхар Слоі, і аўтобусы ўжо рэд-
ка ездзяць праз вёску. У пані солтыс тэ-
лефон, адзіны на ўсю вёску; можа за
паўтара года будзе больш. Няма вода-
правода, бо на сесіях гміннай рады, ка-
лі даходзіць да галасавання, дзе правод-
зіць інвестыцыі, радныя ад каталіцкіх
вёсак, якіх большасць, ўсё не даюць нам
бюджэтных сродкаў.

Спадарыня солтыс, калі яе выбіралі,
абязцала сваім аднавяскам, што гэ-
тую справу ўладзіць, але сёння скептыч-
на ацінівае свае магчымасці, — мо ў бу-
дучым годзе... Ды і са здароўем у яе
цяжкасці, і няма куды падацца лячы-
ца, бо ў Шудзялаве адно агульны лекар
і дантыст, а да іншых трэба ў Саколку
ехаць. Добра хаця, што дзве дачкі
у Лондан паехалі, то тут палёгка, бо не

трэба ім дапамагаць. Вернуцца, калі за-
робяць сабе на хаты.

У першую сусветную вайну жыхары
Слоі выехалі ў бежанства і ўсе, што вы-
жылі, вярнуліся; ніхто з іх ужо не жыве.
Называлі іх мянушкамі ў залежнасці ад
мясцовасці, дзе былі: аднаго называлі
„харкаўскім”, іншага „чувашом” — аж
да саме смерці.

У 1940 годзе ў Слоі быў арганізаваны
калаг, не ўсе аднак у яго запісаліся.
Калі прыйшоў немец, пазнані ўсіх
калагнікаў, але пасля адпусціў. Немцы
аднаго толькі хлопца забілі: маці пасла-
ла яго, каб кароў запыніў, ён меў вай-
сковую шапку і немец, думаючи пра яго
благое, застрэліў першым пападаннем.
Чатырнаццаць чалавек было вывезеных
на прымусовыя работы ў Германію. Немцы і рускія, аднак, так не на-
да��учылі, як свае, што па лясах хадзілі.
Пасля апошняй вайны трэцяя частка
жыхароў Слоі выехала ў Савецкі Саюз.

Распытваў яшчэ, мо хто жыве, што
на прымусовых работах быў. А так,
адзін ёсць.

— Можа яшчэ цвярозы, — быццам
падказвалі мне сплящаца мае суразмоў-
цы. — Там пабачыце скансэн!

Заходжу да ветэрана. У хаце праніз-
лівы холад, кожная дошка падлогі
у кухні вывернута на іншы бок, спяна
між кухняю і пярэднім пакоем развали-
ваецца, на ложках няма пасцелі, толькі
дзе-нідзе кінута вонратка. У гаспадара
сіняк пад правым вокам, а само вока за-
цягнута крывёю. Прадстаўляюся, мой
суразмоўца расказвае пра свае ваенныя
перэгрынацыі нямнога.

— Пасля Грамніц 1943 года прыехалі
німцы і польскія паліцыянты з Адэль-
ска, акружылі Слою і зрабілі лапанку.
Забралі каля чатырнаццаць хлопцаў
і дзяўчат. Фурманкамі завезлі ў Саколку,
а адтуль на другі дзень у Гродна.
У Гродне пераначавалі, некаторыя, ад-

важнейшыя, уцяклі, а апошніх пасадзі-
лі ў поезд і павезлі ў Прусію. Я праца-
ваў у баўэра пры конях і каровах, ра-
зам са мною былі яшчэ два палякі:
адзін з-пад Вільні, а другі з-пад Ваў-
кавыска. Беларусы мелі прывілею, бо
атрымоўвалі *Rauchkarte* на лепшы та-
бак. Калі набліжаўся фронт, пагналі
усіх капаць акопы. Рускія нагнілі нем-
цаў, вахманы паўцякалі, а саветы ўзя-
лі нас на пераверку. Лямпа ў очы
засвеціц і пытае, чаго ішоў у Герма-
нію, а не ў партызаны. Я адказаў, што
не успеў, але яны галоўным чынам ула-
саўцаў шукалі. Спыталі яшчэ адкуль
я і адпусцілі, бо ведалі ўжо, з якога бо-
ку новай граніцы: ідзі, дзе хочаш, да-
моў вяртайся. Праз Філіпа прыйшоў
я ў Сувалкі, там давалі пропускі, ад-
туль пяшком у Саколку і дадому.
А тут ўсё папалена было; немец двой-
чы спаліў вёску: раз — як наступаў,
а другі раз — як адступаў. І адзін сна-
рад на наш панадворак упаў, дабытак
пабіў, але мая сям'я ў падвале была
схавалася і такім чынам ацалела.

Мой суразмоўца прынёс з кухні ка-
робку з дакументамі, але тых ваенных
не ўдалося яму пры мне знайсці. Разам
з дакументамі і кніжка пра зёлкі на бел-
арускай мове.

У хату ўваходзіць мужчына гадоў ка-
ля сарака з разбітым носам. Вітаеца,
сядзе, прыслушоўваеца нашай размо-
ве. Пытаю яшчэ гаспадара, ці мае сям'ю.
Жонка яго памерла амаль дваццаць га-
доў таму. Было троє дзяцей: дачка і двух
сыноў. Адзін сын памёр у дваццаць
шэсць: лёг спаць і рана ўжо не ўстаў.

— Мо п'яны быў? — пытаю.
— Не ведаю, — адказвае бацька.
Дачка працуе ў адной з навакольных
вёсак настаўніцай.
— А другі сын? — пытаю.
— А во сядзіць.
— Дабытак нейкі тримаец?

— Каня, карову, авечку і вось гэтага
коціка.
— А чаму ваша хата такая запушча-

ная, вы ж займаліся цялярствам? Чу-
жыя хаты ставілі, а сваю запусцілі?

— Не было часу, — тлумачыць 76-га-
довых гаспадар.

Нежанатаму сыну 45 гадоў. Калісь
працаўаў м.інш. пры будове Семяноў-
скага вадасховішча, пасля на іншых ра-
ботах. Цяпер беспрацоўе, дык сядзіць
дома. Гаспадарку бацька раней здаў
дзяржаве, бо была непатрэбная, і цяпер
сын не мае за што рук зачапіць.

Выходзім на панадворак. Гаспадар
паказвае сляды ваенных асколкаў у сце-
нах развалін колішніх хаты, што пры-
лягаюць да цяперашніх. На панадвор-
ку матацыкл з калыскай з гродзенскай
прапіскай. І конь. І самароўны трактар
з рухавіком для малацілкі. І старанна
складзены шыфер.

— Перакрываць хату будзеце?

— Новую пастаўлю, — адказвае ста-
рэйшы гаспадар, — бо старая, бачыце,
развольваеца.

* * *

Назва *Слоі* мае, мабыць, такія ж ка-
рані, што і *слой*. *Слоі*, гэта паводле эти-
малогіі *злітак*, а *Слоі* — мабыць *зліцё*,
зачын новага жыцця. Но калісь, калі па-
явілася гэтая назва, і былі тут нейкія жы-
ватворныя крыніцы, але сёння нічога та-
кога тут не відаць. Сёння, як сказала мне
солтыс *Слоі*, *utieramy śmiercią naturalną*.

Яшчэ не загінула Польша „Б”, дзе
жывуць меншасці, і санацыйная трады-
цыя пагарды да іх. У маштабе ваявод-
ства і ў маштабе гміны. Жыхары Слоі
не атрымоўваюць нічога з тae пяціны
сваіх прыходаў, якую пад відам нало-
гаў аддаюць на разжыву сучасных вая-
водскіх і гмінных хапуноў, што, улезшы
на пасады, „бяруць справы ў свае руки”.
І дзе ж шукаць паратунку ад такой „дэ-
макраты”? Хто вучыўся, той пакінуў
гэту нялюдскую цяпер зямлю. А хто
астаўся і не мае магчымасці вырвацца
навонкі, той шукае *другой реальнасці*.
Ва ўсім, што гарыць.

Аляксандар Вярбіцкі
Фота аўтара

Мени грошай — мени паслуг

Пра ахову здароўя на Гайнаўшчыне і цяжкасці звязаныя з рэформамі ў гэтай галіне гаварылі радныя ў час XI Сесіі Рады Гайнаўскага павета.

Ад 1 студзеня 1999 года кантроль за дзейнасцю Самастойнага публічнага комплексу аховы здароўя ў Гайнаўцы перайшоў ад ваяводы ў распараджэнне Управы Гайнаўскага павета, а фінансаваць яго стаў не дзяржавыны бюдżэт, а толькі каса хворых. Пра фінан-
савыя складанасці і арганізацыйныя

змены інфармаваў дырэктар Комплексу аховы здароўя Кшыштаф Вельгус, які паведаміў, што задоўжанасць гайнаўскіх бальніц і асяродкаў здароўя на Гайнаўшчыне складае ўжо каля 1,5 мільёна злотых. Падляшская каса хворых, якая з'яўляецца галоўным пла-
цельшчыкам за медыцынскія паслугі для грамадзян, плаціць нетэрмінова. Ужо ў пачатку года комплекс перайшоў пад павет з задоўжанасцю 430 ты-
сяч злотых, якую не пагасілі яшчэ

з дзяржавнага бюджету. Хаця каса хворых перадала гроши на трынаццацую зарплату для працаўнікоў меды-
цыны і яны ўжо выплачаны, зараз пас-
трабуе вярнуць іх назад.

Паміж Гайнаўскім комплексам аховы здароўя і Падляшскай касай хворых падпісаны чатыры незалежныя дамовы аб фінансаванні медыцынскіх паслуг. За падставовую ахову здароўя грамадзян заплацяць па 69 злотых за адну застрахаваную асобу, якая живе ў Гайнаўскім павеце. Фінансаванне бальніц залежыць ад колькасці пацэнтаў, а не сапраўдных расходаў на лячэнне. Зусім асобна разлічваюцца амбулатарыяныя і стаматалагічныя паслугі, якія ў найбольшай ступені прыватызаваныя. Дырэктар Кшыштаф Вельгус заявіў, што ўсе змены, звязаныя з фінансаваннем паслуг, выклікаюць неабходнасць арганізацыйных змен, увальненне ў бягучым годзе 5-7% працаўнікоў, продажу непатрэбнай маёрасці і медыцынскай апаратуры. Аднак сярод увольненых працаўнікоў каля 90% адъехаў на пенсіі. Дырэктар комплексу паведаміў таксама пра змены ў галоўной бальніцы (на здымку), дзе паўстаў у гэтым годзе аддзел апекі. Хаця колькасць ложак павольшала там з 14 да 30, усе яны заняты. Пажылых людзей, якія патрабуюць пастаяннай апекі на Гайнаўшчыне многа, а пустую радзільны аддзел, што толькі пацвярджае міграцыю маладых людзей за працай у вялікія гарады. У час пасяджэння радныя даве-

даліся былі, што ў наступным годзе колькасць сродкаў прадбачаных на бальніцы паменшае на 25-30% ва ўсім Падляшскім ваяводстве, паменшае іх у Гайнаўцы, што можа выклікаць дадатковое аблежаванне колькасці ложак і ўвальненні працаўнікоў.

Радных паветаў найбольш цікавілі аднак тыя змены, якія адразу заўважаюць пацэнты. Ад студзеня 2000 года ўсе стаматолагі ў Гайнаўцы будуць лячыць зубы прыватна, а частка паслуг будзе аказвацца бясплатна, на аснове дамоваў з касамі хворых. Апрача публічнай падставовай апекі, у 2000 годзе лекары намерваюцца стварыць Непублічны комплекс аховы здароўя. Многа гайнаўян выявіла ўжо ахвоту лячыцца ў публічным комплексе. Спецыялісты па розных медыцынскіх паслугах прымаць будуць у бальніцах. Найбольш рэальный у павеце з'яўляецца прыватызацыя Асяродка здароўя ў Чыжах, але і лекары з іншых мясцовасцей рыхтуюцца прымакаць прыватна. Многа дыскусій выклікала запланаваная аблежаванасць колькасці санітарных працаўнікоў.

Выклікае гэта складанасці ў доступе да медыцынскіх паслуг для дзяцей і моладзі.

Статут комплексаў аховы здароўя прыняты быў аднаголосна, а радныя

далі яшчэ дазвол прадаваць некато-
рую маёрасць комплексу і непатрэб-
ную медыцынскую апаратуру.

Аляксей Мароз

Фота аўтара

Першая гадавіна Бельскага павета

11 кастрычніка 1999 г. мінула першая гадавіна выбару павятовых самаўрадаў. „Нягледзячы на многія складанасці ў нашай працы, гэты год быў вельмі плённы і можна сказаць, што ў бліжэйшы час з'явіцца станоўчыя вынікі нашых дзеянняў”, — сказала старшыня Рады Бельскага павета Бажэна Гратовіч падчас XV сесіі. А напярэдадні засядання ва Уваскресенскай царкве і касцёле Божай міласэрнасці адбыліся падзячныя малебны за год паспяховай грамадской дзеянасці.

Асноўнай тэмай сесіі была справа здача дырэктара Самастойнага публічнага ЗОЗ Анджэя Грынявіцкага аб фінансавым і арганізацыйным становішчы гэтай установы. Аказваецца, што фінансавая сітуацыя ў ахове здароўя надта складаная. У шпіталі і ўсіх амбулаторыях на тэрыторыі павета працуе 682 асобы, у тым ліку 88 лекараў (на ста чалавек менш чым у 1998 г.). Змяншэн-

не ліку працоўных гэта вынік адыходу дантыстаў на самастойную працу і звальнення сярэдняга медычнага дапаможнага персаналу. Управа павета дала згоду адкрыць у гмінай амбулаторыі ў Орлі аптэку. Будзе яна змянчацца ў быльм дантыстычным кабіненце. Рада павета абавязала дырэктара Грынявіцкага распрацаваць план развіція аховы здароўя ў Бельскім павеце.

Са справа здачай перад раднымі выступіла таксама Гражына Базюта — загадчыца Павятовага цэнтра дапамогі сям'і, які пачаў працу 1 лютага г.г. Некаторыя статутныя задачы па кадравых і фінансавых прычынах цэнтрам яшчэ не выконваюцца. Затым радныя змянілі правілы конкурсу на пасаду дырэктара асветна-культурных устаноў. Сесія завяршылася святочным акцентам — сімвалічным бакалам шампанскага.

Міхал Мінцэвіч

ВЕР – НЕ ВЕР

Дарагі Астроне! Прынісіўся мне страшны сон. Я ў сне так устрывожыўся, што як прачнусіўся, дык ледзь прыйшоў ў сябе. А вось гэтае жудаснае відоўшча. Не ведаю, дзе я знаходжуся — у горадзе, ці на вёсцы, але бачу, што нейкі хуліган б'е майго зяця. Я бягу туды, але ўжо пры ім мой унучак — сын пабітага. Дабег я і бачу, ляжыць мой зяць на зямлі, разрэзаны на дзве часткі, а гэты малыш, яго сынок, складае гэтыя часткі, хоча іх спалучыць. Крыві я не бачыў. Тут і прачнусіўся. Гэты сон не дае мне спакойна жыць, хаця ўжо два тыдні мінула. Усё ў вачах тая жудасць. Прашу, Астроне, адкажы як мага хутчэй.

ВАЛОДЗЯ

Астроне, прынісіўся мне такое. Я пры царкве стала. Бачу, уваходзіць у царкву епіскап — высокі, стройны, у прыгожай шапцы.

АНДРЭЙ

АСТРОН

Дзяўчата іграюць у футбол

У Міхалове існуе даволі ўжо славутая жаночая футбольная каманда. Ігроі у футбол займаецца тут пару дзесятак дзяўчат. Яны нават трапілі ў II лігу. Іх найбольшым поспехам з'яўляецца VI месца ў сёлетній Агульнапольскай алімпіядзе моладзі.

Дзяўчата-футбалісткі маюць усяго па 14-16 гадоў. Трэніруюцца яны пад кірауніцтвам Марка Кузьмы. Заняткі адбываюцца чатыры разы ў тыдзень.

(гай)

А летам гэтага года 28 дзяўчат выязджаюцца на спецыяльны трэніровачны лагер у Бельск-Падляскі.

Варты адзначыць, што нягледзячы на шматлікія заняткі-трэніроўкі на працягу двух гадоў са спартыўнай каманды адышла толькі адна асоба. Зараз міхалоўскія футбалісткі рыхтуюцца да матча з варшаўскай камандай „Савона”, які адбудзеца 14 лістапада г.г.

(гай)

Патрэбная крама

У Нараўцы дагэтуль не было крамы з будаўнічымі матэрыяламі. Хто будаўся ці рамантаваў дом, за ўсялякай ўсячынай вымушаны быў ехаць у Гайнайчу. Нядайна, бо ў кастрычніку, спадар Савіцкі адкрыў у Нараўцы па Белавежскай вуліцы прымысловую краму. Тут можна купіць вапну і цемент, цвікі і гайкі рознай велічыні.

Для правядзення рамонту пралануюцца сучасныя сценныя аблыўкі, такія як сайдынг і сценныя панелі. Таксама знаходзяцца ў краме розныя электрычныя ды іншыя неабходныя будаўнічыя тавары.

У вясковым нараўчанскім асяроддзі такая крама вельмі патрэбная.

Мікалай ВАРАНЕЦКІ

Niva

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,

ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Sztuki.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбурская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбурская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Каб роднае слова будзіла

Злева: Мікалай Панфілюк, Мікалай Лук'янюк і Ірына Лукша (Аўрора) з сынам Адрыяном.

У суботу 16 кастрычніка выбраўся я раніцай на мясцовы аўтобусны прыпынак каб паехаць у Беласток на падвядзенне вынікаў IV Агульнапольскага конкурсу беларускай пазі і прозы. У Гайнайчу далучылася да мяне Ірына Кулік, якая таксама брала ўдзел у конкурсе. У Беластоку была яна мне не толькі спадарожнікам, але і правадніком, бо намнога лепш ад мяне ведае гэты горад.

Калі прыбылі на месца, у будынек NOT, кавярня там была перапоўнена ўдзельнікамі конкурсу, да якіх прамаўляў Яўген Вала, падводзячы працу новых літаратараў. Я прысёў каля Мікалая Лук'янюка і пачэснай Аўроры.

Пасля голас забрала госьць з Беларусі Ганна Сурмач, якая паклала націск на любоў да роднай мовы і пашыранне яе; падкрэсліла яна нашы дасягненні ў гэтай галіне — прыемна слухаць таякія слова.

Пасля голас узяў літаратуразнавец Ежы Плютовіч; яго кароткая прамова таксама была цікавай. Пасля яго мы з цікавасцю і напружаннем слухалі выступленне Сяргея Чыгрына з Беларусі. Ён гаварыў аб трох ранейшых нашых змагарах і літаратарах: Станіславе Грынкевічу, Франку Грышкевічу і Уладыславе Казлоўшчыку. Гэтыя людзі паклалі свае галовы за нашу слушную справу, каб роднае слова ўсіх нас будзіла. З гэтай нагоды выдадзена цікавая кнішка, творы згаданых аўтараў п.з. „Вяртанне да сваіх”. Сяргей Чыгрын шчыра дзякаўляў нашым выдаўцам і спонсарам, якія пасадзінчайлі выхаду кнігі. Кожны з нас атрымаў гэту кніжку ў форме падарунка разам са зборнікам „Вобразы думак” (кожны атрымаў па дзевяць экземпляраў). У сваёй прамове Сяргей Чыгрын закрануў

і тыя істотныя праблемы, якія хвалююць Беларусь. А справа невясёлая, бо ў галіне роднай мовы родзіцца там марзі і абыякавасць. Вось даведаліся мы, што аповесць Міхася Лынькова „Міколка-паваўз” цяпер не памяшчаеца ў падручніках і не знаёміца з ёю школьнікі з прычыны аднаго толькі сказа, дзе на пытанне Міколкі „Чаму гэта царскі арол мае дзве галавы?” дзед адказаў: „Мабыць, адна галава пустая”. Двухгаловы арол зноў вярнуўся на расійскі герб і такі адказ дзеда — гэта ўжо абрэз на ўсю Расію, з якою Лукашэнка хоча жыць плячу ў плячу.

На ўрачыстасці ўпершыню прысутнічай наш вядомы вучоны і пээт, мой зямляк Ян Чыквін, які таксама дзяліўся сваімі думкамі з прысутнымі. Мне запамяталася ягоная выснова, што мы, старэйшыя, прайгрываем з маладымі і тады наўліпешыя думкі і перспектывы належыць ім — маладым. І тут я маю сваю заўагу: дай Бог, каб сярод маладых мог нарадзіцца такі пээт як наш прафесар Ян Чыквін.

Пасля прамовай удзельнікам конкурсу былі ўручаны ўзнагароды. І яшчэ быў адзін прыемны сюрприз: кожнаму з прысутных на ўрачыстасці Уладзіміру Саўчук уручыў сваю кніжку „Што ў сэры” з аўтографам. Таксама з рук арганізатараў конкурсу кожны атрымаў кніжку Надзеі Артымовіч „Адпівае спакойнае неба”. Перад развітаннем я шчыра пагутарыў з Віталем Лубам, Ганнай Сурмач, Сяргеем Чыгрыным і са сваім земляком Янам Чыквінам, які ад сябе найлепшым траім удзельнікам конкурсу ўручыў свой зборнік пазі. Сустэрэч з творчымі людзьмі лічу самай галоўнай узнагародай.

Мікалай ПАНФІЛЮК
Фота Міры Лукши

Паведамленне Радыё Рацыя

Управа Радыё Рацыя аб'яўляе набор кандыдатаў у журналісты ў Беластоцкую студию Радыё Рацыя. Кандыдаты павінны выдатна валодаць беларускай мовай, мець адпаведную дыкцыю, выявіць свае журналісткі здольнасці. Набор кандыдатаў будзе праводзіцца на конкурснай аснове. Тэрмін падачы заяў — 10 лістапада 1999 года.

Заяву і аўтабіографію даслаць трэба па адрасе: 15-424 Białystok, ul. Lipowa 25/3.

Prenumerata:

- Termin wpłat na prenumeratę na I kwartał 2000 r. upływa 5 grudnia 1999 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
- Cena prenumeraty na IV kwartał 1999 r. wynosi 19,50 zł.
- Cena prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 39,45; pocztą lotniczą Europa — 48,05; Ameryka Płn., Płd., Środk.,

Afryka, Azja, Australia — 65,05. Wpłaty przyjmują „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką wynosi 2,60 zł, a kwartalnie — 33,80 zł. Wpłaty przyjmują Rada Programowa Tygodnika „Niwka”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

Еўрапейскі Саюз як Савецкі Саюз...

Галерэя „Ніўкі”

«Еўрасаюз, як ты мне мілы...»

Фота Міхала МІНЦЭВІЧА

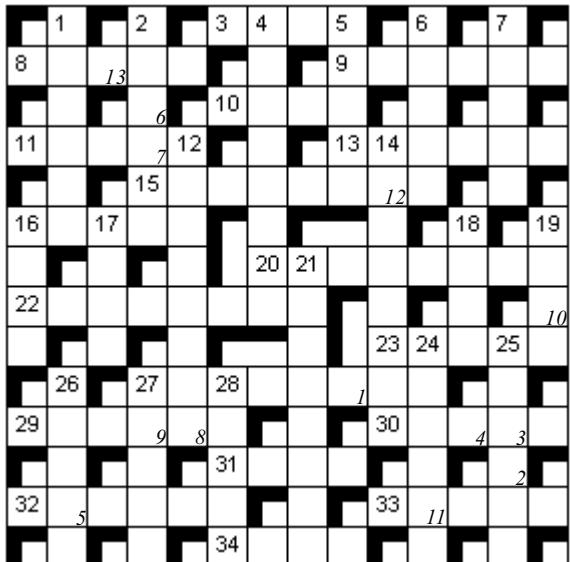
Фрашкі пра нашых

Мэнка Зэнка

Ходзіць злосны Зэнка ўкола. Злосць не змогуць ні ўколы,
Ані пластырь, ні наклейкі. Нават нач не склеіць вейкі.
Ходзяць рукі самапасам: не кладуцца выкрунтасы
Ні на верш, ані на прозу. Хоць — за шнур і на бярозу!
І, без разуму, кабета знаць не хоча песні спетай!
Нат эротык ёй не ў смак! Зэнка стаў як мяккі знак,
Не ў тым месцы, дзе патрэбны.
Ён, як клічнік, крычыць небна,
Як пытальнік ён схіліўся, як працяжнік разлажыўся...
Кропкаю гняце пад сэрцам.
Пісаць трэба, каб не ўмерці!

Вандал АРЛЯНСКІ

Крыжаванка

Гарызантальна: 3. Сцяпан, ніўскі на-

цыяналіст, 8. каўказскае жыллё, 9. добры для закусі, 10. сталіца Азербайджана, 11. адхіленне судна ад курсу пад уз-

дзеяннем ветру, 13. пранізлівы вецер

з завываннем, 15. плато на Сахары,

16. рэзкае, гвалтоўнае ўзмациненне вет-

ру, 20., 23., 27. і 29. горад на ўсходзе

Бразіліі, 22. глыбокаводны апарат,

30. багацце, маёмаць, 31. Ганс, нідэр-

ландскі мастак (1527-1604), 32. „чорны”

мацярык, 33. яшчэ не кароль, 34. порт на Сене.

Вертыкальна: 1. Юрка, беларускі па-

эт і перакладчык (1905-79), 2. духавы

музычны інструмент, 4. старадауні муж-

чынскі доўгі аднабортны суконны пін-

жак, 5. племя ў Нігерii, 6. літая цвёр-

дая сталь, 7. лёгкі рух паветра, 12. опера Вердзі, 14. Міхайл, савецкі генерал, загінуў у абароне Кіева (1892-1941), 16. зімовая футравае адзенне, 17. Антуан, французскі мастак (1684-1721), 18. у свечы, 19. жывёла з доўгімі вушамі, 21. старажытнагрэчаская багіня кахання і хараства, 24. мыс на Ругене, стараславянскі цэнтр культуры Святавіта, 25. крыўда, 26. горад у Галандыі між Гаагай і Ротэрдамам, 27. Яфрэм, сірыскі паэт 4 ст., 28. Серж, французскі харэограф (1905-86).

(Ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышли ў рэдакцыю пра-

вільныя адказы, будуць разыграны

кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 39 нумара

Гарызантальна: смак, аркан, абраза,

слон, школа, аздоба, яхідства, штурм,

Яварнікі, практика, Тураў, світанак,

фармат, кадры, Амур, масляк, клець,

ачаг.

Вертыкальна: брыкет, махляр, „Мал-

адняк”, канат, града, дзюба, Ахмата-

ва, зваротак, шэйт, Урал, сідр, Кіеў, вала-

лацуга, Укаялі, аброць, манаҳ, смала,

Ітака.

Рашэнне: **Міхась Хмялеўскі.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **На-**

талі Герасімюк з Гайнаўкі і **Васілю Пе-**

тручку з Беластока.

Пра ману

Мана на мове палінезійца абавязна-
чае нябачную звышнатуральную сілу,
носьбітамі якое могуць быць людзі,
жывёлы, рэчы і бесцялесныя істоты —
анёлы. Ці ж не хацелася б каму з нас
памарыць пра ўладанне маною? Пра
рэчы і звяроў пакуль не згадваю, бо
няма ўпэўненасці, ці апошняя могуць
марыць, а анёлы з поўнай упэўненас-
цю валодаюць такою сілай. Здараля-
ся калісі розным людзям пра разнае
марыць, напр. пра залатую рыбку, пра
торбачку-карміліцу, пра лятучы ды-
ван і г.д. Не звяліся летуценнікі і сён-
ня, хаця мо цяпер крыху памяняліся
мода і ідэя. Сёння вось бывае, што дзе-
хто памарыць быць уладаром інтэлек-
туальнае маны, значыць быць звышін-
тэлекуалам са схільнасцю да закон-
нага, паводле такога летуценнія, мара-
лізатарства.

Чытаю вось грамадска-культурны
тэкст-маналог аднаго масцітага анё-
ла пра вульгарнасць і невуцтва ней-
кіх ягоных апанентаў. Тэкст надта
агульны, напісаны нават на мэтамо-
ве. І апаненты нейкія агульныя, сін-
тэзаваныя. Закіды апанентам сур'ёз-
ныя: адкуцыйныя прабелы, балаган
у галовах, блытанне важнага са сме-
ццем, начытанасць адно ў газетным,
тонкатомным і маласур'ёзным графа-
манстве. І да таго ж яны труслівень-
ка высپятоўваюць нашага анёла
ззаду ніжэй пояса. Адным словам —
інтэлекуальныя бандыты! Маладыя
прафесары і дактары! Нашы! Садом і Гамора!

Пра праведнага Лота анёл не згад-
вае, але не так з грамадска-культурна-
га тексту, як з умеласці асацыіраван-
ня фактаў і самастойнага мыслення
неабвержна вынікае, што калі ёсьць Са-
дом, дык ёсьць і Лот. Здагадваюся, што
Лот, як англійскі джэнтльмен, з'яўля-

еца палірным супрацьстаўленнем
труслівым інтэлекуальным бандытам
і ўмее культурна весці кемлівую ды-
кусію ці нават палеміку.

Тут, мо крыху чытчу неспадзява-
на, паставію я пытанне: а на чым
прыкладзе вучыліся тыя маладыя ін-
тэлекуальныя жулікі? Мо на прыклад-
зе немаўлят? На апошняе пытанне
можна нават знейкай дозай **праўды**
адказаць станоўча. Шырокай публіцы
наогул невядомыя тыя спосабы вя-
дзення палемікі, якімі карыстаўся мас-
ціты маралізатар у той свой перыяд,
калі не быў так аддалены ад немаўля-
цтва, як сёння. Але ж сярод нават най-
шырэйшае публікі знайдуцца адшчап-
енцы, якіх не пакаціла амнезія. А да
таго ж нават на аснове чыста механіч-
ных ведаў вядома, што ў некаторых
анёлаў ёсьць рогі і капыты. І ёсьць з ка-
го браць прыклад. І ахвотныя той
прыклад браць ёсьць: ... **неўзабаве вы-
расце нам маладняк бязлітасна рауш-
чых беларусаў**, якія навядуць парадак
з усім тым кацапскім гадавальнікам...

(урывак суседняга грамадска-культур-
нага тэксту).
Мана спадарожнічае чалавеку з най-
даўнейшага часу, з эпохі Старажытна-
га Егіпта і Рыму. Выводзіцца яна з ніз-
кага культурна-этычнага ўзору, з адсутнасці аб'ектыўнай ацэнкі само-
га сябе. Віну за свае няўдачы звальва-
ем на выдуманага ворага. Люблю ца-
ной намагаемся быць анёламі...

А вы тут, рагатуны капытныя, не
бадайце сваім капытамі мяккага мес-
ца пакутніку, дыстанцыю прыстой-
ную трымайце. На карак хочаце яму
залезці! Каб ратавацца! Ад бязлітас-
на раушчых няма вам паратунку!!
Вось блізяцца ўжо яны немінуча. На-
водзяць парадак ужо:

— Э-э-эх! І-ы-ых! У-у-ух! О-о-ох!
А-а-ах!

Люблю наш край, старонку гэтую...

Адам МАНЬЯК

Куды віруем

Астудзіць празмерны імпэт

Выйшаўшы з апакаліптычнага шоку,
у які ўвагаў мяне сярэднявечны вя-
шчун, з паганскай сквапнасцю паглынаў
ліст карэспандэнта з мінулай эпохі.

— Дарагі Сідар Макацёр! — піша
ён.— Чытаю ўсе твае артыкулы. Вель-
мі цікавяўся...

Мёд на сэрца. Мяне чытаюць! І хва-
ляць! Цяпер жонка не будзе ўпікаць,
што пішу музам *a бузам*. Затым смаль-
нула загваздка:

— І ты напісаў праўду пра... (злы-
дзень да ведама рэдакцыі)... Таму, пра-
шу цябя, рэабілітуй мяне ад подлага-
вершыка „Вялікі вучоны”, надрукава-
нага ў „Ніве” № 29, 16.07.1995. Гэта су-
праць мяне гэты пасквіль напісаны, а не супраць аднаго вучонага белару-
сіста з В-вы. Мне да слёз крываўна, што
подлы вершык робіць мяне няробам і жабракам, які толькі ездзіць у госці,
„каб далі ў падарунак вельмі добры па-
частунак”.

Ніякавата стала на душы. Ведаю ча-
лавека: руплівы і дабрадзейны. Дык як
мне цябя рэабілітаваць? Я ж не аўтар та-
го „вершыка”. І не рэабілітацыйная ін-
станцыя. Саліднага цвіка загнай у мае
глазы лёгка ранімы чытач. Магчыма,
пакутуе надарэнна: быў жа ў „вершыку”
выразны ўказальнік. Што тады казаць
про „вершыкі” без указальных знакаў.

Нядобра ашчэрыйся Вандал Арлян-
скі. Піша без дакладных адресаў.
„Фрашкі пра нашых”. Хто ў іх „наш”,
хто „ваш”? У II Рэчыпеспалітай „нашы-

мі” звалі яўрэяў. У III „нашымі” сталі
вандалы? Ды ў прынцып „кусай сваіх,
каб юргелі баяліся” ў Еўропу не завя-
дзе. Колькі варажнечы сея вакол род-
най газеты баламутны фрашкаплёт.
Яшчэ і падшываецца пад арлянца (мяс-
цовага карэспандэнта?). Як толькі Войт
тамашні церпіць іезуїцкі здзек Вандала.
Бо ў Орлі вандалаў няма. Жывуць там
вельмі сімпатычныя людзі. І дурная сла-
ва ім не да твару. Маньяка і ўспамінаць
не варта: што ўзяць з чокнутага — ап-
люсіе святасці.

Вось і наведала мяне дастасоўная ідэя
астудзіць празмерны імпэт ананімных
абвінавачанняў. Пара адкрыць забра-
лы ценявыя рыцары маньякальной уя-
вы. Цягніце чытачоў у мінулае (змроч-
нае). Баіцесь канструктыўнай крэтыкі?
Прачніцеся! Сёння ў вас на ўзбраенні
агульначалавечыя каштоўнасці. Кары-
стайцеся імі. А зробленую крэйду трэ-
ба направіць.

Не прэтэндуочы на трывбуна дэпля-
вузгаций прапаную стварыць Незалеж-
ны ачышчальны трывбунал апляваных
„Нівай” (НАТАН), які і будзе разгля-
даць заявы без віны вінаватых.

Спадары рэдактары, хоць вы і любі-
це чокнутых, не ўшывайце нас у дурні,
удумайцесь ў словы Вялікага Электры-
ка: „Нельга крэйдзіць тых, хто не за-
служыў на крэйду”. Сказана ясна:
крэйдзіць можна, але на крэйду трэба
заслужыцца.

Сідар МАКАЦЁР